

STORTINGET

Innst. 217 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Meld. St. 22 (2022–2023)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Kunstnarkår

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innleiing

Kultur- og likestillingsdepartementet viser til at utgangspunktet for kunstnarpolitikken til regjeringa er eit velfungerande og godt samfunn som inneheld og legg til rette for kunst og kunstnarar – fordi kunst bidreg til meningsfulle liv og dimed meningsfull samfunnsutvikling, men òg fordi kunsten er ein viktig del av den demokratiske infrastrukturen, som rom for frie ytringar og diskusjon.

I det samfunnet regjeringa ønskjer seg framover, finst det kunst av høg kvalitet, det finst mykje forskjellig kunst, og det finst profesjonelle, levande kunstnarmiljø og god tilgang til å møte kunst for alle over heile landet. Dette krev òg ein aktiv kunstnarpolitikk.

I meldinga legg regjeringa fram sine ambisjonar for kunstnarkåra i åra som kjem. Det overordna målet for regjeringa er at kunstnarpolitikken framover skal bidra til at kunstnarane

- har gode moglegheiter til å verke som kunstnarar nasjonalt og internasjonalt,
- får rimeleg betaling for kunstnarleg arbeid og er tydeleg inkluderte på kunstnarrelevante politikkområde, og
- kan verke over heile landet.

Meldinga har to delar. Den første delen skildrar kort utviklinga av kunstnarfeltet.

Den andre delen av meldinga teiknar vegen vidare for kunstnarkåra i åra som kjem, formulerer mål for utvikling av feltet, og legg fram tiltak og vidare prioritering.

1.2 Del I – Bakgrunn og skildring av feltet

1.2.1 KUNSTFELT OG KUNSTNARKÅR

Mykje av dagens kunstnarpolitikk vart utvikla i ei tid då det som i dag kan kallast ei tradisjonell inndeling av kunstfelt, la premissane. Verkemiddel har i stor grad vakse fram med tanke på kunstfelta musikk, visuell kunst, litteratur, scenekunst og audiovisuell kunst, og nye tiltak har funne sin plass ut frå denne inndelinga. Den same inndelinga finn vi att i dei aller fleste kulturpolitiske innretningane.

I meldinga vert det peika på at det også framover nok vil vere logisk å leggje den tradisjonelle inndelinga til grunn for kunstnarpolitikken, sjølv om det finst ei rekkje uttrykk og arbeidsformer som er tverrkunstnarlege og ikkje så lett lèt seg plassere. Ikkje minst følgjer etablerte infrastrukturar, organisering av aktørar, fagmiljø og kompetanse ei slik inndeling og utgjør både historikken og identiteten til dei ulike felt. Men fleire problemstillingar må drøftast på tvers. Ei rekkje nye uttrykk og praksisar er under utvikling og veks fram i kjølvatnet av den digitale transformasjonen, og desse må òg inkluderast i politikken på ein god måte. Dette fordrar ein kunstnarpolitikk som er fleksibel i verkemiddel og forvaltning, om ein vil unngå sementerte strukturar og faste posisjonar.

I forkant av meldinga gjennomførte Telemarksforskning ei kunstnarundersøking, basert på registerdata og spørjeundersøking, for å få oppdaterte opplysningar både om kor mange kunstnarar vi har i Noreg, om sosio-demografiske kjenneteikn og om korleis den økonomiske situasjonen for kunstnarane ser ut. Av omsyn til personvernet bidrog ikkje fem organisasjonar med medlemslister til undersøkinga. At store kunstnargrupper ikkje inngår i undersøkinga, har mellom anna som konsekvens er at departementet ikkje har sikker kunnskap om kor mange kunstnarar som verkar i Noreg i dag. I Kunstnerundersøkelsen 2013 vart dette talet rekna ut til 23 745, men korleis det eventuelt har endra seg dei siste ti åra, veit ein ikkje sikkert. Det har heller ikkje vore mogleg å leggje til grunn samla tal for alle kunstnarar i Noreg når det gjeld sosiodemografiske kjenneteikn eller økonomi. For dei kunstnargruppene som deltok i undersøkinga, har kombinasjonen av registerdata og surveyundersøking likevel gjort at det kan teiknast eit godt bilete av både dei sosiodemografiske kjenneteikna og inntektssituasjonen for dei enkelte gruppene. Det er dette materialet som ligg til grunn for gjennomgangen i meldinga.

Kapittel 2 i meldinga gir eit historisk tilbakeblikk og skildrar dei ulike kunstfeltene med vekt på sosiodemografiske kjenneteikn og økonomi, infrastrukturen rundt dei ulike kunstnarane, og korleis digitaliseringa verkar inn på dei ulike kunstfeltene. Kapitlet tek òg opp samiske kunstpraksisar og vilkåra for samiske kunstnarar og kunstnarar med bakgrunn frå nasjonale minoritetar.

1.2.2 TVERRGÅANDE UTVIKLINGSTREKK OG PROBLEMSTILLINGAR

Dei ulike kunstfeltene har litt ulike utfordringar og problemstillingar som må gripast fatt i for seg. Likevel er det nokre større, tverrgående problemstillingar som kunstnarpolitikken òg må ta omsyn til. Den digitale transformasjonen fører med seg store endringar på dei fleste samfunnsområda. Innanfor kunsten gjev denne transformasjon litt ulike utslag og utfordringar for ulike felt, og nokre av dei er omtalte i kapittel 2 i meldinga. Ei felles utfordring er likevel at bruken av tradisjonelle kunstarenaer vert utfordra av nye vanar for kulturkonsum knytte til digitale flater og auka tilgang og tilbod. Konkurransen om merksemda frå publikum vert større, og nye strukturar for både produksjon og formidling veks fram ved sida av dei tradisjonelle.

Vidare er klimautfordringar og berekraft eit område som vil prege kunstfeltene og kunstnarpolitikken framover. Det same er varetaking av kulturelt mangfald og sikring av ytringsfridom og sunne ytringsrom. Desse områda er nærare omtalte i kapittel 3 i meldinga.

1.3 Del II – Mål for utvikling av feltet

1.3.1 MÅL 1: GODE MOGLEGHEITER TIL Å VERKE SOM KUNSTNAR NASJONALT OG INTERNASJONALT

Regjeringa har som mål å leggje til rette for at kunstnarar skal ha gode moglegheiter til å verke som kunstnar, både nasjonalt og internasjonalt. Kunstnarpolitikken må difor innrettast slik at han legg til rette for produksjon og utvikling av eit breitt spekter av kunstuttrykk og kunstsjangrar. Kunstnarpolitikken kan ikkje sikre at alle som vil det, kan leve som fulltidskunstnarar, men politikkkutforminga skal bidra til at fleire kunstnarar får rimeleg betalt for arbeidet sitt. Offentleg støtte, som statlege stipend og støtteordningar, kompenserer for ein avgrensa marknad og medverkar til eit breitt og mangfaldig kulturtilbod. Det gjev kunstnarar inntekter og økonomisk tryggleik og tid til å skape, utvikle og produsere kunst og kulturelle uttrykk og opplevingar, uavhengig av etterspurnaden i marknaden.

Gjennom lover sikrar staten kunstnarane sine rettar, og vederlaget dei skal ha for bruken av verka og arbeida deira. Som innkjøpar sørger staten for inntekter til kunstnarar, og gjennom tilskot og støtteordningar medverkar staten til at ulike kunstuttrykk vert laga og gjorde tilgjengelege for publikum. Statlege løyvingar til kunstinstitusjonar gjev oppdrag og faste eller mellombelse stillingar til utøvande og skapande kunstnarar.

Ein viktig premis for kunstpolitikken til regjeringa er at kunsten skal vere fri frå politisk innblanding og kunne utvikle seg på eigne premisser og etter kunstfagleg drivne standardar for kvalitet og fagleg utvikling. Samtidig må politikken innrettast slik at det er rom for eit mangfald av ulike kunstsyn og kunstpraksisar. Regjeringa ønskjer eit mangfaldig og kvalitativt sterkt kunstfelt. Regjeringa ønskjer òg å sikre ei ryddig forvaltning av støtteordningar, stipend og tilskot, som følgjer regelverk og gode forvaltningsmessige prinsipp og sikrar likebehandling, habilitet og openheit.

For den samiske befolkninga og for nasjonale minoritetar ligg prinsippet om at dei sjølve skal kunne forvalte eigen kunst og kulturarv, til grunn for kunstnarpolitikken. Sametinget har det overordna ansvaret for dette for dei samiske kunstnarane sin del, men dei samiske kunstnarane skal òg omfattast av den nasjonale kunstnarpolitikken. Regjeringa sin ambisjon om eit nytt kulturløft inneber òg eit løft for samisk kunst og kultur og for kulturen til nasjonale minoritetar. Ambisjonen er at kunst- og kulturaktørar i den samiske befolkninga og blant nasjonale minoritetar skal kunne verke på likeverdige premisser som andre aktørar i kunst- og kulturfeltet.

Internasjonal aktivitet og internasjonalt samarbeid står sentralt i arbeidet til mange kunstnarar. Å verke in-

ternasjonalt kan bidra til at kunstnarar får inspirasjon og fagleg og kunstnarleg utbyte – i tillegg til at det gjev dei høve til oppdrag og inntekter. Regjeringa vil leggje til rette for at kunstnarar framleis skal verke internasjonalt. Regjeringa vil òg styrkje innsatsen for å fremje kunstnarleg fridom og ytringsfridom i internasjonale forum og bilaterale samarbeid.

I kapittel 4 i meldinga omtalar departementet armengds avstand-prinsippet, metoden med fagfelleverdiringar, ordningar og støtte frå Kulturrådet og Fond for lyd og bilete, og ordninga med statleg finansierte kunstnarstipend.

Regjeringa vil:

- sikre at Norsk kulturfond og Fond for lyd og bilete har ei føreseieleg finansiering
- halde fram med opptrappinga av ordningane under Statens kunstnarstipend
- sikre at forvaltninga av Statens kunstnarstipend, så vel som kvotefordelinga, er fleksibel nok til å møte utviklinga i kunstnarbefolkninga, i kunstfelta og i kunstuttrykka
- at utvalet for Statens kunstnarstipend skal vedta kvotefordelinga etter ein høyringsrunde blant kunstnarorganisasjonane
- at departementet sett i gang eit arbeid med å utarbeide ein konkret plan for korleis sekretariatsfunksjonen i stipendkomiteane gradvis og føremålstenleg kan overførast til Kulturdirektoratet
- leggje til rette for at medlemene i komiteane får honorar på lik linje med fagutvala i Kulturrådet og Fond for lyd og bilete, der oppdrag frå staten vert honorerte av staten
- revidere forskrift om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere, mellom anna med sikte på å sikre ei ryddig forvaltning og ein demokratisk og mangfaldig representasjon av kunstnarar og organisasjonar i stipendkomiteane
- utvide aldersgrensa for nye stipend for seniorkunstnarar og etablerte kunstnarar til 70 år
- greie ut opptening av pensjon på langvarige stipend.

1.3.2 SENTRALE STATLEGE ETATAR OG VERKSEMDER PÅ KUNSTFELTET

I tillegg til ordningar forvalta av dei kollegiale organa som er omtalte i førre kapittel, har fleire statlege etatar ansvar for ulike verkemiddel som er viktige for kunstnarane. Kulturdirektoratet, Kunst i offentlege rom (KORO) og Norsk filminstitut har til dømes alle søkbare ordningar som er viktige for kunstnarleg aktivitet og utvikling på kunstfelta. Også Kulturtanken – Den kulturelle skulesekken Noreg er ein viktig aktør for kunstfelta. Oppgåvene og ordningane til alle desse er omtalte i kapittel 5 i meldinga.

Det vert i meldinga også peikt på at offentleg finansierte kunst- og kulturinstitusjonar er spreidde over heile landet. Desse institusjonane er autonome kunstnarlege aktørar, men inngår i kunstnarpolitikken på fleire måtar. Dei er viktige som arbeids- og oppdragsgjevarar, men òg som faglege møteplassar, kompetanseaktørar og samarbeidspartnarar for kunstnarlege initiativ utanfor institusjonane sjølve.

Regjeringa vil:

- prioritere likestilling og mangfald på det audiovisuelle feltet og sikre finansiering av filmfondet
- sikre god økonomi for kunstnstitusjonar over heile landet
- setje i gang og følgje opp arbeidet med ei offentleg utgreiing om musikk (NOU)
- etablere ei ordning som kan bidra til at etablerte grupper/einingar på scenekunstfeltet kan drive langsiktig og føreseieleg
- forme ut ei insentivordning for ny norsk dramatik.

1.3.3 URFOLK OG NASJONALE MINORITETAR

Kunstnarpolitikken skal ta omsyn til at det samiske samfunnet og dei nasjonale minoritetane sjølve skal kunne forvalte sin eigen kunst og kulturarv, og samtidig sjå til at denne òg er omfatta av den nasjonale kulturpolitikken.

Regjeringa sin ambisjon om eit nytt kulturløft skal òg innebere eit løft for samisk kunst og kultur. Ambisjonen for den samiske delen av kulturløftet er at samiske kunst- og kulturaktørar skal kunne verke på likeverdige premisser som andre aktørar i kunst- og kulturfeltet.

Kunstnarar frå dei nasjonale minoritetane er ikkje organiserte i egne kunstnarorganisasjonar. Dess viktigare er infrastrukturen og institusjonane for kulturen deira, til dømes Kvääniteatteri AS.

Sannings- og forsoningskommisjonen la fram rapporten sin i juni 2023. Kulturpolitikken og kunst- og kulturfeltet vil spele ei viktig rolle i oppfølginga av rapporten.

Regjeringa vil:

- samarbeide med Sametinget om eit utgreiingsarbeid om korleis støtteordningar for den samiske kunsten best kan møte ambisjonen om sjølvbestemming og likeverd
- sikre drifta av det samiske kunstnarkollektivet Daiddadállu
- bidra til arbeidet Sametinget gjer for å betre driftsvilkåra for dei samiske musea
- halde fram med å sikre framdrift i prosjektet om nye lokale for RidduDuottarMuseat
- bidra til arbeidet Sametinget gjer for å sikre gode rammevilkår og utviklingsmoglegheiter for det samiske nasjonalteateret Beaivvás i Kautokeino

- støtte arbeidet Arkivverket og Samisk arkiv gjer for å tilgjengeleggjere joikearkivet for den samiske befolkninga
- stimulere til samlingsutvikling og innkjøp av samisk kunst
- halde fram med å fremje relevante urfolkssaker i det nordiske samarbeidet
- sikre drifta til Kvääniteatteri AS
- vurdere rapporten frå sannings- og forsoningskommisjonen i eit kulturpolitisk perspektiv og følgje opp med tiltak.

1.3.4 INTERNASJONALT SAMARBEID

Internasjonal utveksling av kunstnarlege impulsar er ein sentral del av kunstfelta og den kunstnarlege utviklinga og profesjonaliseringa. Den internasjonale aktiviteten til kunstnarane bidreg òg til utvikling av kulturtilbodet i Noreg. Med globalisering og digitalisering vert skiljet mellom nasjonal og internasjonal kunst og kultur stadig mindre tydeleg.

Kultur- og likestillingsdepartementet og Utanriksdepartementet arbeider saman for å sikre at den statlege innsatsen fører til at ein når dei kultur- og utanrikspolitiske måla, og støttar opp om utviklinga i kunstfelta og kulturbransjane.

I kapittel 7 i meldinga vert det blant anna peikt på internasjonale samarbeidsprogram og nettverk som bidreg til at norske kunstnarar og kulturutøvarar kan reise og opphalde seg i andre land og vice versa. Samanslutninga Norwegian Arts Abroad fremjar kunst og kultur frå Noreg internasjonalt i samarbeid med Utanriksdepartementet, og utanriksstasjonane spelar også ei viktig rolle i å promotere norsk kunst og kultur, i tillegg til at Kulturdirektoratet og Norsk filminstitutt følgjer opp ei rekkje internasjonale oppgåver på sine felt.

Deltaking i EUs kulturprogram Kreativt Europa gjev kunstnarar frå Noreg høve til å samarbeide internasjonale på ei rekke arenaer og gjennom eit mangfald av nettverk. EØS-midlane bidreg også til at norske kunstnarar kan få i stand kultursamarbeid på tvers av landegrensene. Dessutan gjev samarbeidet gjennom Nordisk ministerråd og Nordisk kulturfond store moglegheiter for aktivitet og utveksling for norske kunstnarar.

Regjeringa vil:

- setje i verk ein spissa internasjonal innsats som ein del av kulturloftet. Utanriksdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet legg prioriteringane og gjennomfører satsingane i fellesskap
- arbeide aktivt med å fremje kunstnarleg fridom og ytringsfridom som ein del av det internasjonale arbeidet
- vidareføre støtteordningar som bidreg til at kunstnarar frå Noreg kan verke internasjonalt.

1.3.5 JURIDISKE VERKEMIDDEL

Som politikkområde er kunst- og kulturfeltet i lita grad lovregulert. Likevel er det nokre lover som er viktige også i kunstnarpolitisk samanheng. Heilt sentralt her står åndsverklova. Regjeringsforslaget til revidert kulturlov og ny boklov vil òg ha direkte eller indirekte innverknad på forhold som vedkjem kunstnarane på ulikt vis.

I kapittel 8 i meldinga er det ein kort omtale av desse lovene.

1.3.6 MÅL 2: RIMELEG BETALING FOR KUNSTNARLEG ARBEID OG TYDELEG INKLUDERT PÅ KUNSTNARRELEVANTE POLITIKKOMRÅDE

Regjeringa har som mål at kunstnarar skal få rimeleg betaling for kunstnarleg arbeid, og at dei er tydeleg inkluderte i kunstnarrelevante politikkområde. Hovud delen av kunstnarane er organiserte som frilansarar og sjølvstendig næringsdrivande. Det gjev kunstnarar som gruppe nokre særskilde utfordringar som ikkje einssidig kan løysast med kunst- og kulturpolitiske verkemiddel. Difor går ein òg gjennom andre kunstnarrelevante politikkområde, som arbeids- og velferdspolitikken, pensjons-, skatte- og næringspolitikken, og ein føreslår tiltak som vil bidra til å forenkle og forbetre vilkåra for kunstnarar.

Samtidig med at kunstnarpopulasjonen har auka, ser det ut til å bli færre faste tilsetjingar ved kunst- og kulturinstitusjonane. Kunstnarar som har ei fast tilsetjing, har betre økonomi og sosiale rettar enn frilansarar og sjølvstendig næringsdrivande kunstnarar, og dette spelar difor inn på arbeidskåra til kunstnarane. Somme oppdragstakarar opptrer som arbeidstakarar, men har likevel ikkje ei tilsetjing. Dette gjeld også for kunstnarar. Etter forslag frå regjeringa har Stortinget vedteke å tydeleggjere arbeidstakaromgrepet i arbeidsmiljølova, slik at dei som reelt sett er å rekne som arbeidstakarar, også vert klassifiserte som dette. Endringane vil vere svært viktige for dei det gjeld. Samtidig vil mange kunstnarar framleis vere frilansarar og sjølvstendig næringsdrivande.

Kunsten har ein naudsynleg plass og funksjon i samfunnet. Gratisarbeid og underbetaling kan likevel vere ei utfordring for mange sjølvstendig næringsdrivande kunstnarar. Maktforholda er gjerne skeive, og det er ofte opp til kvar enkelt kunstnar å forhandle fram vilkår for honorar. Utgangspunktet til regjeringa er at kunstnarar er arbeidsfolk som har krav på rimeleg betaling, også når dei er oppdragstakarar. Samtidig kan det å fastsetje verdien på kunst og kunstnarleg arbeid vere ei krevjande øving. Difor vil regjeringa at det skal utviklast overordna verdiprinsipp som skal fungere som ein stan-

dard for rimeleg betaling for kunstnarleg arbeid. Kunstnarane sin posisjon kan bli styrkt gjennom eit organisert arbeidsliv. Regjeringa vil føre ein politikk som stimulerer til auka organisasjonsgrad og eit forsterka trepartssamarbeid på kunstfeltet. Regjeringa vil òg styrkje kunnskapsgrunnlaget om økonomien og arbeidsmarknaden i kultursektoren og på dei ulike kunstfeltene.

I takt med den aukande teknologiske og digitale utviklinga er det dessutan behov for meir regulering og samarbeid på internasjonalt og europeisk plan for å fremje norske kulturuttrykk og norskspråkleg innhald og for å vareta kunstnarane sine økonomiske rettar digitalt.

I kapittel 9 i meldinga vert kunstnarøkonomien og arbeidsvilkåra for kunstnarane utdjupa.

Regjeringa vil:

- kome attende til korleis ei eigna oppfølging av endringane av arbeidstakaromgrepet i arbeidsmiljølova kan sikrast
- gje Kulturdirektoratet i oppdrag å utarbeide ein strategi for rimeleg betaling til kunstnarar og forslag til overordna verdiprinsipp. Arbeidet skal gjennomførast i samråd med kunstnarorganisasjonar og statleg finansierte kunst- og kulturinstitusjonar
- i tildelingsbrev frå Kultur- og likestillingsdepartementet be statleg finansierte kunst- og kulturinstitusjonar rapportere om bruk og honorering av sjølvstendig næringsdrivande kunstnarar
- føre ein politikk som stimulerer til auka organisasjonsgrad på kunstfeltet, og vurdere tiltak som kan bidra til eit forsterka trepartssamarbeid
- styrkje kunnskapsgrunnlaget og samordne og tilgjengeleggjere eksisterande kunnskap om økonomien og arbeidsmarknaden i kultursektoren og på dei ulike kunstfeltene.

1.3.7 ANDRE POLITIKKOMRÅDE SOM ER RELEVANTE FOR KUNSTNARAR

Som omtalt i førre kapittel, skil arbeidsmarknaden for kunstnarar seg vesentleg frå resten av den norske arbeidsmarknaden ved at hovuddelen av kunstnarane er frilansarar eller sjølvstendig næringsdrivande. Utfordringar knytte til føretaka, arbeidsvilkåra og økonomien til kunstnarane ligg difor ikkje berre innanfor Kultur- og likestillingsdepartementet sitt ansvarsområde. Dei må løysast ved hjelp av kunstnarrelevante tiltak på andre politikkområde, som den generelle næringspolitiske innsatsen, rapportering og skattereglar og tiltak på det arbeids- og velferdspolitiske området. Kapittel 10 i meldinga gjev eit oversyn over sentrale verkemiddel som ligg utanfor dei kunst- og kulturpolitiske verkemidla, men som er sentrale rammevilkår for verksemdene og arbeidsvilkåra til kunstnarar, som rapporteringskrav og skattereglar for sjølvstendig næringsdrivande, sosiale

rettar, pensjon og kompensasjon for arbeidsløyse og mangel på oppdrag.

Regjeringa vil:

- redusere kostnadene til næringslivet ved å forenkle styresmaktskrav og -rapportering. Ved nye reguleringar skal det som hovudregel vurderast om små selskap kan få spesielle tilpassingar eller unntak
- vurdere utforminga av dei frivillige forsikringsordningane for tilleggssjuekepengar for frilansarar og sjølvstendig næringsdrivande i folketrygda
- vurdere behov for tiltak knytte til Arbeids- og velferdsetatens rettleiing om og forvaltning av dei rettane frilansarar og sjølvstendig næringsdrivande har i folketrygda
- vurdere behov for informasjonstiltak retta mot frilansarar og sjølvstendig næringsdrivande generelt, og innanfor kunstfeltet spesielt
- gjennomføre ein skriftleg innspelsrunde for å få meir kunnskap om utfordringar knytt til frilansarar og sjølvstendig næringsdrivande sine rettar
- vurdere grensa for når det skal gjerast ei skjønnsfastsetjing av sjukepengegrunnlaget for arbeidstakarar og frilansarar.

1.3.8 OPPHAVSRETTSLIGE VEDERLAG OG KULTURPOLITISKE ORDNINGAR

Når ein opphavar gjev samtykke til bruk av åndsverk etter åndsverklova, skal det som regel betalast eit økonomisk rimeleg vederlag. Kunstnarar kan velje å la ein forvaltningsorganisasjon ta hand om dei økonomiske rettane til eit verk etter åndsverklova.

Åndsverklova inneheld òg reglar som inneber at verk kan brukast utan samtykke frå opphavaren. Staten kompenserer for noko av denne bruken mellom anna via fond og vederlagsordningar.

I kapittel 11 i meldinga er det ein kort presentasjon av rettshavarorganisasjonane TONO og BONO og deira vederlagsordningar, i tillegg til andre vederlagsordningar med tilknytning til opphavsretten. Andre kulturpolitiske ordningar finansierte over statsbudsjettet som er omtalte i meldinga er bibliotekvederlag, visningsvederlag for utnytting av visuelle verk ved offentlege eller offentleg støtta institusjonar, musikk brukt i gudsteneste m.m., og utstillingsvederlag ved statleg støtta kunstutstillingar.

Regjeringa vil:

- sjå nærare på kompensasjonsordninga for kopiering til privat bruk
- reforhandle avtalen om utstillingsvederlag slik at han er tilpassa dagens kunstnarlege praksisar og utviklinga på kunstfeltet
- at institusjonar med statleg tilskot skal rapportere om utbetalt vederlag og honorar til kunstnarar og sjølve føre statistikk.

1.3.9 DIGITALISERING OG INTERNASJONAL REGULERING

Den teknologiske og digitale utviklinga påverkar og endrar korleis kunst og kulturelt innhald vert skapt, distribuert og brukt. Utviklinga endrar rammevilkåra og utfordrar etablerte strukturar og lovverk for både aktørane, rettshavarane og brukarane.

Meldinga gjer nærare greie for nye tiltak og regelverk i EU som har til føremål å styrke posisjonen til artistane, kunstnarane og skaparane. Desse tiltaka er ein del av strategien for ein digital fellesmarknad (Digital Single Market, DSM). Eit av tiltaka har vore ei reform av reglane om opphavsrett. Som følgje av det har EU vedteke fem nye rettsakter i ein «opphavsrettspakke». Av desse rettsaktene er det særleg digitalmarknadsdirektivet ((EU) 2019/790) som er viktig for kunstnarar.

Digitalmarknadsdirektivet er enno ikkje formelt gjort til ein del av EØS-avtalen. Den førebelse vurderinga er at direktivet er EØS-relevant og akseptabelt og difor vil verte gjennomført i norsk rett.

Departementet planlegg ei samla gjennomføring av digitalmarknadsdirektivet og det såkalla nett- og vidaresendingsdirektivet ((EU) 2019/789), som regulerer opphavsrettslege spørsmål i samband med visse nettoverføringar og vidaresending av radio- og TV-program. Kulturdepartementet sende 18. desember 2020 ut ein invitasjon til å kome med skriftlege innspel til gjennomføringa av direktiva. Departementet fekk inn ca. 50 innspel innan fristen 26. mars 2021. Departementet tek på bakgrunn av dette sikte på å sende ut høyringsnotat i løpet av 2023, og deretter fremje ein proposisjon for Stortinget.

I meldinga er det gjort greie for definisjonar av kunstig intelligens (KI), som er eit felles namn på ei rekke ulike teknologiar. Generativ KI er ein underkategori av KI, og namnet vert brukt om teknologiar som kan skape nye data – som lyd, tekst og bilete – basert på eksisterande data. Eit aktuelt døme på generativ KI er språkmodellen ChatGPT, som er utforma som ei chat-teneste.

KI kan brukast som eit verktøy i den skapande prosessen og slik sett bidra til å automatisere og effektivisere kreativ verksemd. Meldinga peiker på at det med tanke på opphavsretten er fleire aktuelle problemstillingar knytte til bruk av KI, både når det gjeld bruk av eksisterande tekst, bilete, musikk og andre data for å trene algoritmar og modellar, og når det gjeld vidare bruk av tekst, bilete og anna innhald som er skapt med KI.

Eit anna aspekt ved KI er at han baserer seg på historiske data. Det inneber at KI-skapt innhald ikkje naudsynlegvis vil vere i tråd med samfunnsutviklinga og det som til kvar tid vert rekna som akseptable ytringar. Sjølv om bruk av KI vert regulert av styresmakter og internasjonale konvensjonar, vil det vere opp til kvar en-

kelt brukar å vurdere kor nyttig og lovmessig innhald skapt av KI er.

Det er viktig å bidra til løfte fram gode døme som viser korleis ansvarleg bruk av kunstig intelligens kan bidra til betre løysingar for brukarane og det offentlege. Regjeringa har difor ført vidare finansieringa av Datatilsynet sitt arbeid med ansvarleg bruk av kunstig intelligens, og frå og med 2023 er prøveprosjektet den regulatoriske sandkassen for kunstig intelligens eit permanent tiltak. Regjeringa følgjer òg nøye med på utviklinga i EU. Førebels vurderer regjeringa det slik at forslaget som det europeiske parlamentet og rådet har fremja til ei forordning om eit harmonisert regelverk for KI, vil vere EØS-relevant. I meldinga vert det gjort nærare greie for KI-forordninga.

Meldinga peikar på at det er behov for ein nasjonal digitaliseringspolitikk som går på tvers av ulike sektorar. Regjeringa vil difor leggje fram ein nasjonal digitaliseringsstrategi som mellom anna skal stake ut kursen for vidare digitalisering av offentleg sektor, leggje betre til rette for næringsretta digitalisering og ta opp viktige samfunnsprospørsmål. Strategien kan ta opp behov for betre regulering av nye teknologiar – til dømes kunstig intelligens – og forholdet til tech-gigantane. Strategien skal etter planen vere klar i løpet av 2024.

På opphavsrettsområdet har det lenge vore utstrekt internasjonalt samarbeid gjennom multinasjonale konvensjonar, særleg er Bernkonvensjonen og Roma-konvensjonen sentrale.

Som ledd i EØS-avtalen er Noreg forplikta til å følgje reglane som følgjer av direktivet om audiovisuelle medietenester (AMT-direktivet) som pålegg TV-kringkastarar å sende europeiske verk i minst 50 pst. av sendetida (med unntak av sport, visse underholdningsprogram, reklame eller tekstfjernsyn). Endringsdirektivet til AMT-direktivet vil medføre at også tilbydarar av audiovisuelle bestillingstenester må ha minst 30 pst. europeiske verk i katalogane sine. Eit forslag til gjennomføring av endringsdirektivets reglar vart sendt på høyring hausten 2022.

Det er viktig at Noreg bruker handlingsrommet som følgjer av EØS-avtalen for å vareta nasjonale interesser og kunst og kultur i Noreg. Endringsdirektivet til AMT-direktivet gjer det mogleg å stille krav om europeisk/lokalt innhald og om profileringa av slikt innhald.

Regjeringa vil:

- leggje fram ein heilskapleg digitaliseringsstrategi
- bidra aktivt i det arbeidet EU gjer på opphavsrettsområdet og andre strategisk viktige område, for å sikre norske kulturpolitiske interesser
- fremje norsk språk og innhald frå Noreg på digitale plattformer og i strøymetenester
- gjennomføre digitalmarknadsdirektivet og nett- og vidaresendingsdirektivet i norsk rett

- gjennomføre endringsdirektivet til AMT-direktivet i norsk rett, og vurdere alternative løysingar for medfinansiering av audiovisuelle produksjonar.

1.3.10 MÅL 3: KAN VERKE OVER HEILE LANDET

Kapittel 13 går inn på vilkåra for korleis kunstnarar kan utøve yrket som kunstnar same kvar ein bur i landet, og tiltak som bidreg til levande kunstmiljø over heile landet.

Meldinga viser til at tradisjonelt har dei tyngste verkemidla i kunstnarpolitikken lege på statleg nivå. Men også fylkeskommunar og kommunar har over tid bygd opp ein kunstnarpolitikk med liknande verkemiddel. Likevel er både tilbodet til publikum, gjennom visningsstader og formidling, og produksjonsmiljø for profesjonell kunst tydeleg konsentrerte rundt dei store byane.

Regjeringa ønskjer eit mangfaldig kunstliv. Ei større geografisk spreining av kunstnarbefolkninga kan bidra til det.

Når regjeringa ønskjer å leggje endå betre til rette for kunst- og kulturarbeidsplassar over heile landet, byggjer dette opp under ulike kunstnarlege utviklingstrekk som mellom anna at kunstnarar i større grad enn tidlegare ønskjer å arbeide utanfor dei tradisjonelle kunstmusea og galleria. Men ønsket er òg forankra i verdien det har for eit lokalmiljø at det finst eit kontinuerleg nærvær av skapande og utøvande kunstnarlege miljø.

For å nå ambisjonen om fleire kulturarbeidsplassar i heile landet er dei eksisterande institusjonane for kunst og kultur, som regionteater, orkester, Forsvarets musikk, museum og andre etablerte strukturar, sentrale. Slike institusjonar utgjer, saman med initiativ frå enkeltkunstnarar og enkeltmiljø, den grunnleggjande infrastrukturen for eit levande kunstliv i heile landet og skal byggjast opp under. Regjeringa vil understreke den rolla desse institusjonane spelar i eit regionalt perspektiv.

Statlege verkemiddel som KORO, Den kulturelle skulesekken, kunstnarstipend, prosjektstøtte og fleirårig støtte frå ulike tilskotsordningar legg godt til rette for at mange kan verke som kunstnarar uavhengig av kvar dei vel å busetje seg eller arbeide. Dette er verkemiddel som framleis skal vere sentrale i kunstpolitikken til regjeringa, og som skal byggjast opp under.

Alle fylkeskommunane, fleire kommunar og KS har levert innspel til meldinga og har mellom anna svart på spørsmål om kva som skal til for å oppnå fleire arbeidsplassar for kunstnarar i ulike delar av landet

Regjeringa er samd med fylkeskommunar og kommunar som meiner at det viktigaste grepet for å sikre og byggje kunstmiljø i heile landet er å auke frekvensen av oppdrag utanfor dei større byane og å sørgje for gode og tilrettelagde lokale. Det er mogleg dels gjennom etablerte strukturar og institusjonar, dels gjennom at ein legg

betre til rette regionalt for kunstnarar som er frilansarar og sjølvstendig næringsdrivande. Regjeringa meiner at dette må skje gjennom dialog mellom forvaltningsnivåa og eit delt ansvar for utviklinga.

Regjeringa har sendt på høyring ei revidert utgåve av lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova).

Systematisk samhandling mellom forvaltningsnivåa er ein føresetnad for god ressursutnytting og styrking av kunst- og kunstmiljøa i heile landet. Samtidig er det opp til dei enkelte forvaltningsnivåa å gjere eigne prioriteringar også på dette politikkområdet. Regjeringa ønskjer å leggje ytterlegare til rette for regelmessige dialogmøte, kunnskapsdeling og erfaringsutveksling.

Kultur- og likestillingsdepartementet vil òg peike på at KS sitt auka fokus på, og arbeid med, kulturpolitikk dei siste åra, spelar ei viktig rolle i vidareutviklinga av kulturpolitikk på alle forvaltningsnivå.

Kunstnarpolitikk er eit felles ansvar for alle forvaltningsnivå. Staten har fleire verkemiddel som når heile landet. Korleis fylkeskommunar og kommunar legg til rette for etableringar, fagfelleskap og oppdrag, vil likevel vere avgjerande for om det framover vert fleire kunstnarar som vel å busetje seg utanfor dei største byane.

Regjeringa vil innføre regionale kulturfond som skal stimulere til auka kunst- og kulturaktivitet lokalt. Regionale kulturfond skal vere eit supplement til Norsk kulturfond, og målet er mellom anna å styrkje samspelet mellom profesjonelt og frivillig kulturliv. Departementet vil framover sjå nærare på den konkrete innretninga av regionale kulturfond, og har som mål å ferdigstille rammer for regionale kulturfond i 2024.

Den kulturelle skulesekken (DKS) er ei nasjonal ordning som sørgjer for at alle skuleelevar i Noreg får oppleve profesjonell kunst og kultur kvart år. DKS er i utgangspunktet ikkje eit kunstnarpolitisk tiltak, men opprettinga av ordninga har ført med seg ein ny, stor arbeidsmarknad for profesjonelle kunstnarar. For regjeringa er det eit overordna mål at kunst og kultur skal vere tilgjengeleg for alle uavhengig av bustad og økonomi. DKS er eit viktig verkemiddel i så måte og treffer alle skuleelevar i Noreg.

Den regionale filmsatsinga er ein del av den samla nasjonale filmpolitikken, og dei regionale filmverksemdene er viktige verkemiddel for å oppnå dei filmpolitiske måla. Dei regionale filmverksemdene er oppretta og eigde av kommunar og fylkeskommunar. Eigarane tilfører midlar til drift, medan staten på si side tilfører tilskotsmidlar gjennom Norsk filminstitutt. Føremålet med dei statlege tilskotsmidlane er å bidra til auka konkurranse, større mangfald og betre kvalitet i norsk film gjennom maktspreining og regionalisering av filmpolitikken, og tilskotsmidlane går uavkorta til film- og data-speltiltak.

I meldinga vert det gjort nærare greie for den regionale filmsatsinga, derunder regionale filmsenter, dei regionale filmkommisjonane og dei regionale filmfonda.

Regjeringa tek sikte på å presentere ein ny regional filmpolitikk hausten 2023.

Fleire stader i landet er det etablert regionale kompetansesenter på danse- og musikkfeltet. Det finst òg sjangersenter innanfor jazz og folkemusikk. Kompetansesentera har ulik innretning og profil og har dels vakse fram i tråd med behova i kvar enkelt region.

Regjeringa vil peike på at den eksisterande infrastrukturen for kunstproduksjon og formidling vil vere avgjerande for styrking av kunstmiljøa utanfor dei store byane. Regionale kompetansesenter for dans er ein naturleg del av dette.

Regjeringa meiner dei ulike sjangersentera og kompetansesentera innanfor musikk bidreg til å styrkje dei profesjonelle musikkmiljøa utanfor dei store byane. Regjeringa har våren 2023 sett i gang arbeidet med ei offentleg utgreiing (NOU) for å få ein heilskapleg gjennomgang av musikkfeltet.

Eit etablert og viktig kunstpolitisk verkemiddel på fylkeskommunalt nivå er støtte til regionale kunstsenter. I dag er femten senter spreidde over heile landet samla i organisasjonen Kunstsentrene i Norge (KiN), som òg administrerer ordninga «Regionale prosjektmidler for visuell kunst», løyvd over statsbudsjettet.

Regjeringa vil:

- følge opp forslag til revidert kulturlov, der det blant anna er foreslått å lovfesta at kommunar og fylkeskommunar skal ha oversyn over status og utviklingsbehov på kulturfeltet. Med utgangspunkt i oversynet skal kommunar og fylkeskommunar fastsetje overordna mål og strategiar for kulturfeltet i planverket
- etablere regionale kulturfond som styrkjer infrastrukturen for kunst- og kulturaktivitet regionalt
- bygge opp under eksisterande ordningar som stimulerer kunstnarleg verksemd i heile landet
- sikre institusjonsstrukturen i heile landet og bygge opp under den sentrale rolla som kunstinstitusjonane har som kunstnarlege kompetansearbeidsplassar og samarbeidspartnarar
- vidareutvikle Den kulturelle skulesekken i samband med forslag i kartlegginga av DKS og evalueringa av Kulturtanken.

1.3.11 KUNNSKAPSBASERT POLITIKKUTVIKLING

Kulturpolitikken skal til kvar tid bygge på solid og oppdatert kunnskap om kultursektoren. Departementet ønskjer at det skal gjennomførast jamlege kunstnarundersøkingar også framover. Slik departementet ser det, gjev solid kunnskap eit betre grunnlag for treffsikre verkemiddel og prioriteringar i tida som kjem.

I tillegg til å vidareutvikle kunnskapen om kunstnarpopulasjonen vil departementet følgje opp fleire av dei tverrgåande utviklingstrekkja gjennom kunnskapsarbeidet. Det gjeld mellom anna kunstnarane sine bidrag til å nå berekraftsmåla.

1.3.12 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSNAR

Alle tiltak og satsingar som er omtalte i meldinga, kan handterast innanfor dei gjeldande budsjetttrammane til dei aktuelle departementa. Det same gjeld oppfølging av kartleggingar og undersøkingar som er omtalte i meldinga.

Mykje av kunstnarpolitikken vert òg utforma lokalt og regionalt. Meldinga omfattar ingen forslag til tiltak som pålegg kommunar og fylkeskommunar nye oppgåver eller auka utgifter.

2. Komiteens merknader

2.1 Overordnede målsettinger

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åse Kristin Ask Bakke, Mona Nilssen og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Turid Kristensen og Tage Pettersen, fra Senterpartiet, Margrethe Haarr og Olav Urbø, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Kathy Lie, og fra Venstre, lederen Grunde Almeland, merker seg at Stortinget med dette behandler den tredje stortingsmeldingen om kunstnerpolitikk, og at de forrige ble lagt fram i henholdsvis 1976 og 1997.

Komiteen avholdt en åpen høring om stortingsmeldingen 14. desember 2023. 41 organisasjoner deltok i høringen.

Komiteen viser til at Stortinget har mottatt brev av 14. juni 2023 fra daværende kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen. I brevet framgår det at statsråden trekker forslaget om å avvike Stipendkomiteene for kritikere og flytte midlene fra stipendkomiteene til Norsk kulturfond. Brevet er vedlagt innstillingen.

Komiteen viser videre til at en rekke organisasjoner gikk sammen og har lagt frem en «alternativ kunstnermelding» 18. januar 2024, med kommentarer og innspill til stortingsmeldingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, merker seg at Meld. St. 22 (2022–2023) Kunstnarkår opererer med tre målsettinger, henholdsvis å sikre kunstnere gode muligheter til å virke som kunstner nasjonalt og internasjonalt, å sikre rimelig betaling for kunstnerlig arbeid og tydelig inkludering på kunstnerrelevant politikkområde, og å sikre at

kunstnere kan virke i hele landet. Flertallet stiller seg bak disse målene.

Flertallet viser til at aktive kunstnere, som har mulighet til å leve av kunsten sin, også har en stor demokratisk betydning. Gjennom å utfordre og utforske, viser kunstnere oss en annen måte å se og forstå samfunnet og oss selv på. Det forutsetter imidlertid at kunstnerne har tilgang på gode rammevilkår, solide institusjoner og at prinsippet om armlengdes avstand er sikret. Det er et mål at folk fra alle samfunnslag og med ulike bakgrunner har råd til å oppleve kunst og kultur, og til å leve som kunstnere.

Flertallet anerkjenner at det er mange kunstnere i dag som ikke opplever denne tryggheten, og mener derfor det er riktig og viktig at Stortinget nå behandler landets tredje stortingsmelding om kunstnerøkonomi.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen vil styrke kunsten og kunstneres kår. Kunst- og kulturpolitikken skal legge til rette for at det kan skapes kunst av høy kvalitet og et mangfold av verk og uttrykk. Dette flertallet ønsker profesjonelle kunstnere og levende kunstnermiljøer i hele landet. Det er derfor en prioritet å styrke de ordningene som vi vet fungerer, for å sikre en solid infrastruktur, sterk statlig finansiering og kunstnerstipender. Samtidig er det behov for å justere det som kan forbedres og iverksette nye tiltak.

Dette flertallet vil ha slutt på at kunstnerne står med lua i hånden med dårlig lønn og arbeidsvilkår. Det skal derfor stilles tydelige krav om at kunstnere, på lik linje med andre arbeidsfolk, skal ha rimelig betaling. I tillegg skal det sees på de generelle vilkårene for frilansere og selvstendig næringsdrivende, som forsikringsordningene i folketrygden og reglene for fastsettelse av sykepenger for frilansere. Dette flertallet viser også til at regjeringen foreslår å bedre pensjonsvilkårene, blant annet ved å forlenge stipendperioden. Dette flertallet viser til at kunstnere som mottar stipend til nå har fått dette til de er 67 år, men at perioden foreslås utvidet slik at dette samsvarer med andre arbeidstakere som kan stå i jobb til de er 70 år.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, vil at regjeringen jobber sammen med kommunesektoren for å få tilgang på kunst i hele landet og i enda større grad å legge til rette for nye etableringer, flere oppdrag og tydeligere kunstnerpolitikk på alle forvaltningsnivå. Alle skal ha tilgang til å møte og oppleve kunst, uavhengig av hvem man er og hvor man bor. En aktiv og offensiv kunstnerpolitikk er viktig for å styrke vilkårene og økonomien til kunstnerne.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Hurdalsplattformen,

der det fremheves at regjeringen vil styrke kunstnerøkonomien og legge til rette for at kunstnere og kulturarbeidere får bedre rettigheter og arbeidsmuligheter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at kunst og kultur binder folk sammen og skaper store og små fellesskap. I et samfunn som vektlegger demokrati, fellesskap og ytringsfrihet, er en sterk kunst- og kulturpolitikk derfor helt nødvendig.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, viser til at mye har endret seg siden den forrige kunstnermeldingen ble skrevet. Den digitale transformasjonen har gitt helt nye muligheter knyttet til produksjon og formidling, med økt tilgjengelighet og stor global konkurranse. Samtidig har dette skapt nye utfordringer gjennom å utfordre eksisterende regelverk, endre vaner, atferd og konsum. I tillegg er ytringsklimaet nå tilspisset. Dette flertallet er opptatt av at kunstnerpolitikken skal legge til rette for et mangfold og kunstnerisk kvalitet. Kunsten skal være fri, derfor er prinsippet om armlengdes avstand viktig. Samtidig skal kunstnere gis arbeidsvilkår som er levelige og der politikken skal legge til rette for at det kan skapes og formidles over hele landet.

Dette flertallet viser til at kunstnerpolitikken skal bidra til bedre leve- og arbeidsvilkår for kunstnere, som igjen vil kunne bidra til bredere rekruttering og en mer mangfoldig kunstnerbefolkning og kunstproduksjon. Dette flertallet støtter regjeringens nye kunstnerpolitiske mål, henholdsvis at kunstnerpolitikken skal legge til rette for at kunstnere skal ha gode muligheter til å virke som kunstner nasjonalt og internasjonalt, få rimelig betaling for kunstnerisk arbeid og være inkludert i kunstnerrelevante politikkområder, og at kunstnere kan virke over hele landet. Dette flertallet støtter også de grunnleggende prinsippene som regjeringen legger til grunn for den statlige kunstnerpolitikken om armlengdes avstand og fagfellellevurderinger, kunstnerisk frihet og ytringsfrihet. Dette flertallet er også opptatt av at vi har en forvaltning som sikrer likebehandling, habilitet og åpenhet.

Dette flertallet viser til at regjeringen har nedsett et utvalg som skal ta en helhetlig gjennomgang av musikkfeltet, der både institusjoner, organisasjoner, frivillighet, skapere, utøvere og virkemiddelapparat skal sees i sammenheng. Formålet med utredningen er å bedre vilkårene for musikkvirksomhet, effektiv bruk av ressurser og et fortsatt levende musikkliv i hele landet. Dette flertallet mener dette er et viktig arbeid, og viser til at utvalgets rapport i form av en NOU skal legges fram våren 2025.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen ønsker å styrke lokal og regional kultur over hele landet, og at regjeringen har varslet at de vil innføre regionale kulturfond som et supplement til Norsk kulturfond. Dette skal blant annet stimulere til økt kunst- og kulturaktivitet lokalt og kunne bidra til å styrke samspillet mellom profesjonelt og frivillig kulturliv. Disse medlemmer viser til at regjeringen har som mål å utvikle rammer for regionale kulturfond i løpet av 2024.

Komiteen viser til organisasjonen Freemuse, som har overvåket og dokumentert brudd på kunstnerisk ytringsfrihet i 25 år. Organisasjonen sier at situasjonen for kunstnerisk ytringsfrihet globalt har blitt verre siden 2021. I Norge står det bra til med ytringsfriheten, også for kunstnere. Likevel anbefaler Ytringsfrihetskommisjonen at kunstsektoren selv bør arbeide for å øke bevisstheten i sektoren om verdien av debatt, kritikk og mangfold i meninger.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2024, der det foreslås å opprette en nasjonal digital hjelpeportal som kan samle og synliggjøre lovverkets grenser for ytringsfrihet, samt vise vei til hjelpeapparat for dem som trenger bistand, i tråd med Ytringsfrihetskommisjonens forslag 6.8.3.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener at de overordnede målsettingene med kunstnerpolitikken bør være underordnet de overordnede målsettingene med kulturpolitikken. Kulturen bidrar til økt livskvalitet for mange, både for utøvere og publikum. Profesjonelle kunstnere, lag, foreninger og enkeltpersoner gjør en stor innsats for å tilby et variert utvalg kulturaktiviteter. Kultur for voksne utøvere og publikum bør i større grad finansieres ved publikumsbetaling og i samarbeid med næringslivet.

Kultur for voksne mennesker i bør i større grad kunne finansieres uten offentlig støtte, og baseres på betalingsviljen hos publikum. Det er ingen politisk oppgave å avgjøre hva som er gode kulturuttrykk for eksempel gjennom offentlig støtte, men der det offentlige bruker penger på kulturtiltak, er det viktig at pengene kommer folk flest til gode. Barn og unge bør prioriteres når offentlige kultur- og idrettsmidler skal fordeles, slik at flest mulig kan delta.

Dette medlem mener derfor at målsettingen med kunstnerpolitikken må være at kunstnere skal kunne få de levekår som deres bidrag tilsier, og at kunstnere i likhet med alle andre grupper i samfunnet må kunne motta rettferdig vederlag for sin arbeidsinnsats og sin opphavsrett. Siden mange kunstnere er frilansere og/eller selvstendig næringsdrivende, er det for denne sektoren ekstra viktig med rettferdige og riktige ordninger.

For dem som er hel- eller deltidsansatte, ofte i ubekvem arbeidstid, er det viktig at arbeidsmiljøloven moderniseres.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke at det er et mål å ha et rikt kunst- og kulturliv. Det innebærer at vi har kunstnere med ulik bakgrunn, og at medlemmer fra alle samfunns- lag og klasser er representert i kunstlivet. Et rikt kunst- og kulturliv er ikke bare viktig som underholdning eller gode opplevelser, men også fordi det rommer nye og annerledes opplevelser, utfordrer eksisterende syn eller tar vare på felles kulturarv. Da er det viktig at vi har en felles representasjon, der flertallet i samfunnet kan finne stemmer de kjenner seg igjen i, og stemmer som kjenner ulike deler av samfunnet og kan utfordre ulike deler av dette. For store deler av kulturlivet er det behov for større representasjon og en bredere sammensetning av både skapere, utøvere og brukere av kultur. En forutsetning for det er et kunst- og kulturliv der alle har råd til å delta.

Dette medlem viser til at en kunstnermelding har vært varslet lenge. Når den endelig kom, var den skuffende lite ambisiøs, og mange av de grepene som er nødvendige for å sikre kunstnere en trygg arbeidshverdag, mangler. Sosialistisk Venstreparti har lenge tatt til orde for en kunstnerpakke, som både inkluderer et kraftig løft i antall stipender og bedre sosiale rettigheter for kunstnere, slik at det er mulig å leve som kunstner, uavhengig av hvilken bakgrunn man har.

Dette medlem viser til at mange kunstnere fortsatt har svært vanskelige økonomiske forhold, og dårlige sosiale rettigheter. For kunstnere er det også avgjørende at det er gode forhold for institusjoner og det frie feltet, siden dette er viktige arbeids- og oppdragsgivere for kunstnerne. Dette medlem er derfor skuffet over at ambisjonene i Kunstnarkår framstår svakere enn det regjeringen varslet i Hurdalsplattformen, der de blant annet lovet å trappe opp kulturens andel av statsbudsjettet til én prosent, innføre regionale kulturfond og legge til rette for at kunstnere og kulturarbeidere får bedre rettigheter og arbeidsmuligheter. Så langt i perioden har vi ikke sett en opptrapping til én prosent, etableringen av de regionale kulturfondene har nok en gang blitt utsatt, og det er ennå ikke varslet at det skal komme en ordning på plass før utgangen av 2024.

Dette medlem forventer at ordningen for regionale kulturfond kommer på plass i statsbudsjettet for 2025.

Det er varslet noen forbedringer av kunstneres rettigheter, men langt fra så omfattende som ønsket. Dette medlem er glad for at det nå dannes et flertall med regjeringspartiene om å utrede å innføre pensjon på stipend, men mener det er mulig å gå lenger, og dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kunstnerstipender utbetalt fra offentlige aktører, utbetales som lønn med fulle sosiale rettigheter.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til at den største gruppen av kunstnere og kulturarbeidere er selvstendig næringsdrivende og frilansere, hvorav de fleste har enkeltpersonforetak. Mange av disse har både et lavt og et svært volatilt inntektsnivå, preget av syklus- og lappeteppeøkonomi. For Venstre er det avgjørende å sikre denne hovedgruppen av kunstnere og kulturarbeidere et tilfredsstillende sosialt sikkerhetsnett. Dette medlem er skuffet over at regjeringen i Kunstnarkår ikke fremlegger konkrete forslag som vil sikre selvstendig næringsdrivende og frilansere sterkere rettigheter.

2.2 Kunstnere og armlengdes avstand

Komiteen viser til at det ikke er en entydig definisjon eller allmenne kriterier for hva som er kunst eller hvem som kunstnere. Flere av de etablerte og sentrale virkemidlene i kunstnerpolitikken anerkjenner derfor at fagfeltene selv best definerer grensene for kriterier for kvalitets- og profesjonalitetsvurderinger av kunst.

Komiteen understreker derfor at prinsippet om armlengdes avstand er avgjørende i arbeidet med kunst- og kulturpolitikk. Det er ikke, og skal ikke, være opp til politikere å avgjøre hvilken kunst som har høy faglig kvalitet. Samtidig skal politikere kunne være med å vurdere og prioritere innenfor virkemidler brukt i kunst- og kulturpolitikken.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til oppgavefordelingen til Kulturdirektoratet og vil vi særlig understreke betydningen av at politikken og forvaltningen organiseres på en måte som best mulig sikrer armlengdeprinsippet. Disse medlemmer vil påpeke at organiseringen må være gjennomiktig og sikre klare rolle- og ansvarsdelinger med tydelige skiller mellom politiske og kunstfaglige beslutninger.

I Alternativ kunstnermelding tas det til orde for sterkere politisk styring av kunsten, og det foreslås politiske tiltak som på flere områder bryter med armlengdeprinsippet eller som begrenser institusjonenes kunstneriske frihet. Generelt kritiserer organisasjonene Kunstnarkår for å ikke ta i bruk det politiske «handlingsrommet som ligger i tilskuddsbrevene fra KUD til de offentlig finansierte institusjonene.» Dette er institusjoner som de mener «svikter på helt sentrale vedtatte kulturpolitiske mål knyttet til nyskaping, mangfold og kunstnerisk bredde.» De oppfordrer derfor Stortinget til å «komme ut av ventemodus og sette inn klare og tydelige politiske tiltak.»

I Alternativ kunstnermelding skriver organisasjonene at et slikt tiltak er at «institusjoner med statlig til-

skudd forplikter seg til å knytte produksjon og oppsetninger av norsk dansekunst – med koreografer og dansere – opp mot teaterinstitusjonene med et fast intervall». Mer presist tas det til orde for at politikken skal pålegge teaterinstitusjonene som mottar statlig tilskudd, å produsere én danseforestilling per sesong, og at det bør opprettes åremålsstillinger for koreografer.

Disse medlemmer vil påpeke at avsenderne trolig ikke har vurdert de praktiske konsekvensene av forslaget. Når en produksjon skal inn, må en annen produksjon ut. Samlet innebærer dette en nedgang i antall teaterproduksjoner med tilhørende færre sysselsatte skuespillere. Vel så alvorlig er det at tiltaket griper direkte inn i institusjonenes programmering og kunstneriske valg. Dette er stikk i strid med armlengdeprinsippet, som sier at politiske styremakter ikke kan overprøve eller instruere institusjonenes kunstfaglige beslutninger. Her anerkjennes ikke skillelinjene mellom politiske beslutninger og institusjonenes selvstendige kunstfaglige beslutninger, skillelinjer som er selve kjernen i dette prinsippet.

Disse medlemmer vil igjen trekke frem at ordningen for etablerte kompanier på scenekunstheltet må følges av en forskrift som sørger for at den blir treffsikker.

2.3 Kreativ næring

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, viser til at kreativ næring omfatter blant annet visuell kunst, utøvende kunst, dataspill, arkitektur og design. Dette er en voksende næring som i dag står for en verdiskaping på om lag 52 mrd. kroner, og sysselsetter over 90 000 personer i Norge. Dette bekrefter at kultursektoren har et stort næringspotensial. Flertallet understreker at utgangspunktet for kunstpolitikken ikke er en markedsorientering, men at kunstnerisk kvalitet, mangfold og armlengdes avstand skal ligge til grunn. Samtidig vil en styrking av næringspolitikken kunne bidra til at også de kreative næringene og norsk kunst og kultur når ut til et større marked og publikum.

Flertallet viser til at kreativ næring trenger at den brede næringspolitikken, kulturpolitikken, utenrikspolitikken, finanspolitikken og andre rammebetingelser virker godt sammen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen har startet opp arbeidet med et nytt veikart for kreativ næring, som utarbeides i samarbeid med flere departementer. Veikartet skal gjennomgå status for næringen i dag, vise regjeringens ambisjoner og mål fremover og hvordan rammebetingelser og utvalgte innsatsområder kan bidra til å nå målene.

Komiteen viser til at kreativ næring er i vekst internasjonalt, og med det rike kulturlivet og sterke teknologiske miljøene ligger det gode forutsetninger for økt verdiskaping og eksport. Samtidig spiller de kreative næringene også en sentral rolle i grønn og digital omstilling.

Komiteen viser til at næringskomiteen i Innst. 58 S (2022–2023) behandlet en rekke forslag med sikte på å utvikle kreative næringer, hvor en samlet komité 15. november 2022 innstilte på å tilråde følgende vedtak, som senere ble vedtatt av Stortinget:

«Vedtak 55 (2022–2023)

Stortinget ber regjeringen utarbeide og fremme forslag om en strategi for vekst innenfor kreativ industri. Strategien skal ha som mål å øke verdiskapingen og bidra til vekst i antall bedrifter, bærekraftige arbeidsplasser og eksport.»

«Vedtak 56 (2022–2023)

Stortinget ber regjeringen gjennomgå hele virkemiddelapparatet for kulturelle næringer og vurdere hvordan man kan sikre bedre koordinering, herunder om det kan være hensiktsmessig å samle flere virkemidler for kulturnæringer i Innovasjon Norge, samt sørge for at Innovasjon Norges kulturnæringskompetanse styrkes.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at næringskomiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i Innst. 58 S (2022–2023) skriver følgende:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er enige med forslagsstillerne i at de kreative næringene trenger et løft. De sørger for å holde liv i mye av Norges kultur, og videreformidler denne til folket. Disse medlemmer viser til regjeringens mål om økt aktivitet innenfor de kreative næringene. Dette arbeides det med for tiden i utarbeidelse av ny kunstnermelding. Som en del av dette arbeidet skal virkemidlene og dagens tiltak gjennomgås.»

Disse medlemmer registrerer med skuffelse at regjeringens kunstnermelding, på tross av at vedtakene ble fattet allerede på tampen av 2022, i liten grad bærer preg av at et slikt arbeid er blitt gjort. Disse medlemmer viser videre til at næringsministeren og kultur- og likestillingsministeren først 26. januar 2024 meldte at de ville starte opp arbeidet med et nytt veikart for kreative næringer.

Komiteens medlem fra Venstre mener at utvikling av kreative næringer ikke blir tilstrekkelig prioritert av regjeringen, og ønsker å påpeke at dette kommer til syne både i form av gjentatte budsjettkutt og sendretthet i å komme i gang med arbeidet med strategien.

Dette medlem er bekymret for at det varslede veikartet vil være for lite forpliktende, og mener at det er

på tide at regjeringen snarlig leverer en strategi som både er politisk forpliktende og som bærer med seg en lovnad om økte bevilgninger til utvikling av kreative næringer. Eksempelvis er det vanskelig å se for seg at Innovasjon Norges kulturnæringskompetanse kan styrkes uten at det bevilges økte midler over statsbudsjettet for å få til dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til regjeringens arbeid med å stimulere til entreprenørskap, innovasjon og forenkling og støtter opp om det pågående arbeidet som gjøres for å forenkle lover og forskrifter, samt rapporteringen til myndigheter. Et konkret eksempel er digital selskapsetablering, som ble lansert i november 2023, som har bidratt til å forenkle prosessen med å stifte og registrere enkeltpersonforetak og aksjeselskap, grep som også er viktige for kunstnerne. Disse medlemmer vil også fremheve arbeidet med landets første stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter. Her vil det presenteres en samlet fremstilling av regjeringens politikk på området, inkludert rammevilkår og tiltak. Dette innebærer at det vil sees på både kompetanse, sosiale ordninger og innretning av virkemiddelapparatet. Disse medlemmer viser til at regjeringen satser på gründere, blant annet gjennom å ha styrket Innovasjon Norges ordninger for etablerere og vekstselskap.

2.4 Utdanning og rekruttering

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, viser til at disse partiene er opptatte av å sikre rekrutteringen og utdanningen av morgendagens kunstnere.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at lokaler og utstyr for praktisk læring lenge har vært nedprioritert i skolen, selv om mange lærere har ønsket seg flere verktøy for å gi elevene mer variert undervisning. I statsbudsjettet for 2024 ble det innført en rentekompensasjonsordning for investeringer i læringsarenaer og større utstyr, med låneramme på 1 mrd. kroner i året over åtte år, som skal gå til kommuner som ønsker å investere i læringsarenaer og utstyr for en mer praktisk skole. Dette flertallet fremhever dette som et viktig bidrag for at flere skoler skal ønske å investere i utstyr og skolebygg, som å bygge sløydsaler og musikkrom og investere i utstyr som kan gjøre skolen mer praktisk orientert. Dette flertallet viser til at regjeringen også har opprettet en egen tilskuddsordning for mer praktisk og variert læring på 5.–10. trinn som vil styrke skolenes muligheter til å kjøpe inn utstyrspakker og apparater, for eksempel til musikkrom eller verksteder. Dette flertallet vi-

ser også til at regjeringen har sett behov for å styrke kompetansen i praktiske og estetiske fag, og har prioritert opp disse fagene i fordelingen av EVU-plasser, slik at flere lærere kan få tilbud om videreutdanning også innen praktisk-estetiske fag, som kunst og håndverk, musikk og kroppsøving. I 2023 var søkertallene til de praktiske og estetiske fagene økt med 49 pst. Dette flertallet fremhever disse tiltakene som viktige både med tanke på rekruttering til kunstneryrket og for å bygge økt interesse rundt praktiske og estetiske fag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, viser videre til at det, i behandlingen av Utsynsmeldingen – Meld. St. 14 (2022–2023), jf. Innst. 472 S (2022–2023) – der finansieringssystemet til landets utdanningsinstitusjoner ble lagt om, var et flertall som fremhevet at det er viktig for kultursektoren at vi i fremtiden har utdanninger innen kunst og estetiske fag. Flertallet var også opptatt av at norske utdanningsinstitusjoner fortsatt skal kunne tilby kunst-, musikk- og arkitektutdanninger på et høyt nivå, og pekte derfor på at dersom det tildeles nye studieplasser til utdanninger innen kunst, kultur, musikk, arkitektur og design, vil det være behov for å vurdere tilleggsbevilgning over statsbudsjettet.

Flertallet vil fremheve betydningen av kulturskolen og mener det er viktig at den endelig har fått sin egen formålsparagraf i den nye opplæringsloven.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser også til at regjeringen har varslet en egen stortingsmelding som beskriver hvordan skolen skal bli mer praktisk og variert, i tillegg til å ha styrket innsatsen på praktisk læring og de praktisk-estetiske fagene.

2.5 Internasjonalisering

Komiteen viser til at samhandling mellom kunstnere og kulturutøvere på tvers av landegrenser, og norsk deltakelse på internasjonale kunst- og kulturarenaer, bidrar til å skape og utvikle et mangfoldig kulturtilbud og kulturliv. Internasjonal aktivitet kan gi kunstnere fra Norge tilgang til et større marked, økte arbeidsmuligheter og bedre økonomisk bærekraft for de kulturelle og kreative næringene i Norge. Komiteen legger vekt på at utenriks- og næringspolitikk også er kulturpolitikk. Ved å gi kulturen og kunsten gode vilkår i Norge kan vi øke eksporten av norsk kultur og kunst til utlandet. Et tett samarbeid mellom Kultur- og likestillingsdepartementet og Utenriksdepartementet er viktig for å spre norsk kultur til hele verden.

Autoritære regimer er i vekst i flere deler av verden og begrensinger i ytringsfriheten er gjennomgående i disse regimene. Komiteen er bekymret for denne utviklingen og legger vekt på at norsk eksport av demo-

kratiske verdier gjennom kunst og kultur er et viktig arbeid. Komiteen viser til den viktige rollen kunsten kan ha i krig og konflikt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringens satsing på internasjonalisering av kunst- og kulturlivet er en integrert del av norsk utenrikspolitikk og også inkludert i regjeringens nordområdesatsing. Disse medlemmer viser til at etter mange år med reduksjon i satsingen har regjeringen trappet opp den internasjonale satsingen på kulturfremme over Utenriksdepartementets budsjett, i tråd med Hurdalsplattformens mål om å øke satsingen på å fremme norsk kultur i utlandet, samt målet om å øke satsingen på norsk kultureksport og næringsfremme på det europeiske og globale markedet. Disse medlemmer viser også til at mange kunstnere har en sterk posisjon internasjonalt, og at dette bidrar positivt til Norges omdømme og verdiskapning. Det at regjeringen etablerer en ordning for de etablerte scenekunstgruppene, er også viktig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, vil også fremheve arbeidet som gjøres i organisasjonene tilknyttet Norwegian Arts Abroad, i samarbeid med utenriksstasjonene, som viktig for å bygge opp om den internasjonale innsatsen og fremme norsk kunst og kultur.

2.6 Kunstnerstipend

Komiteen merker seg at en sentral del av meldingen er knyttet til endringen i organiseringen av kunstnerstipendordningen. Svært mange av aktørene som deltok på komiteens høring, var opptatt av disse endringene.

Kunstnerstipendene ble innført i 1963, som erstatning for kunstnerlønn, og etablerte med det en stimulerende kunstnerpolitikk gjennom stipendene. Forskrift for de statlige stipendene og garantiinntekt ble fastsatt i 1998.

Komiteen viser til at Utvalget for statens kunstnerstipend er en svært sentral aktør i tildeling av stipendmidler, videre her omtalt som «utvalget». De fem medlemmene i utvalget blir oppnevnt av Kultur- og likestillingsdepartementet, og er de som fatter det endelige vedtaket om stipendtildelinger. Grunnlaget for tildelingene gjøres basert på arbeidet i til sammen 23 fagspesifikke stipendkomiteer. Medlemmene i disse komiteene oppnevnes av kunstnerorganisasjonene, med unntak av komiteen for andre kunstnerorganisasjoner, som oppnevnes av utvalget. På bakgrunn av en rapport fra utvalget og ulike stortingsbehandlinger legges det i Kunstnarkår frem flere forslag til endringer.

Komiteen merker seg at omfanget til de 23 ulike stipendkomiteene er svært ulikt. Mens flere komiteer tildelte færre enn ti stipender i 2023, stod billedkunstnerne for over en tredjedel av det totale antallet, med til sammen 462 stipend og garantiinntekt.

Komiteen merker seg at regjeringen ønsker en forutsigbar og transparent forvaltning av kunstnerstipendene. Dette er et formål komiteen deler.

Komiteen viser til at det i dag er forskriftsfestet at utvalget har ansvar for å veilede stipendkomiteene om prinsippene for forsvarlig saksbehandling og så langt det er mulig føre tilsyn med at prinsippene følges. Utvalget kan også utarbeide utfyllende retningslinjer for stipendkomiteenes arbeid. Stipendkomiteene har også et selvstendig forvaltningsrettslig ansvar for å sikre forsvarlig behandling.

Komiteen merker seg at regjeringen mener at kunstnerorganisasjonene, som er sekretariat for stipendkomiteene, har ulike forutsetninger for å ivareta sitt selvstendige forvaltningsrettslige ansvar. Regjeringen viser også til at utvalget ikke har den innsikt de ønsker for å sikre den transparens og forsvarlig saksbehandling de er pålagt. Departementet er også bekymret for at samme komité skal tildele stipend fra ulike vederlagsfond og legat som de selv forvalter, i tillegg til å innstille til Statens kunstnerstipend. På denne bakgrunnen ønsker regjeringen å starte et arbeid med å revidere forskriften om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere, blant annet for å sikre informasjonsflyt, etterprøvarhet og transparens i forvaltningen, i tillegg til å gjøre en nødvendig oppgradering av forskriften. Blant endringene som foreslås i forvaltningen av Statens kunstnerstipend, er en overføring av sekretariatsfunksjonene til Kulturdirektoratet, og med det også å innføre direkte honorering fra staten til medlemmer i komiteene. Regjeringen skriver i meldingen at dette vil føre til en likestilling mellom forvaltningen av Norsk kulturråd, Fond for lyd og bilde og Statens kunstnerstipend.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, viser til at Statens kunstnerstipend er et viktig virkemiddel for å sikre at målene i den statlige kunstnerpolitikken nås, gjennom at enkeltkunstnere kan motta direkte tilskudd fra staten for slik å kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende kunstliv.

Komiteen støtter departementets ønske om å få en tydelig og klar forskrift for Statens kunstnerstipend, og støtter forslaget om revidering av forskriften, med mål om å sikre åpenhet, likebehandling, en ryddig forvaltning og en demokratisk og mangfoldig representasjon av kunstnere og organisasjoner i stipendkomiteene. Komiteen mener det er naturlig at dette arbeidet gjøres i samarbeid med organisasjonene som omfattes av ordningene.

Komiteen ønsker et mest mulig organisert kunst- og kulturliv, og mener det er positivt at flere tilknytter seg en kunstnerorganisasjon. Samtidig er komiteen opptatt av at uorganiserte kunstnere, som i dag, skal ha mulighet til å kunne motta stipend og bli valgt inn i stipendkomiteene. I revideringen av forskriften bør dette ivaretas.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, understreker at kunstnerisk kvalitet og aktivitet skal ligge til grunn for tildelingene også etter den nye forskriften.

Flertallet støtter at kunstnerorganisasjonene fortsatt skal ha oppnevningsrett til stipendkomiteene som innstiller til Statens kunstnerstipend (SKS), og viser til at dagens ordning fungerer godt og sikrer bred forankring. Flertallet støtter videre regjeringens forslag om at demokratiske organisasjoner som reelt sett representerer kunstnere, må ha oppnevningsrett. Flertallet vil fremheve at denne endringen frembringer et behov for å definere hvilke kriterier som skal ligge til grunn i vurderingen av om en organisasjon reelt sett representerer kunstnere og dermed skal kunne ha oppnevningsrett til SKS. Flertallet mener derfor at Kultur- og likestillingsdepartementet må igangsette et arbeid, sammen med de berørte organisasjonene, for å klargjøre dette i forskriften.

Komiteen merker seg at regjeringen ønsker å flytte ansvaret for den såkalte kvotefordelingen, altså hvordan stipendhjemlene fordeler seg mellom ulike kunstområder, fra departementet til utvalget. Begrunnelsen for dette er blant annet at det er ønske om en mer dynamisk og fleksibel ordning, og at utvalget får mandat til å beslutte fordelingen. I dag er det departementet som tar den endelige beslutningen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at en rekke høringsinstanser har problematisert forslaget om å flytte ansvaret for kvotefordelingen fra Kultur- og likestillingsdepartementet til Utvalget for statens kunstnerstipend. Dette flertallet deler denne bekymringen og foreslår derfor at beslutningene om kvotefordelingen videreføres som i dag, der endelig beslutning tas av Kultur- og likestillingsdepartementet.

På denne bakgrunn fremmer dette flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre dagens ordning der endelig beslutning om kvotefordeling av stipendhjemlene tilknyttet Statens kunstnerstipend, tas av Kultur- og likestillingsdepartementet.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, viser til at regjeringen har innført pensjon fra første krone. Når Statens kunstnerstipend utbetales som lønn, bør dette også innebære at stipendene skal være pensjonsgivende. Flertallet støtter derfor at dette utredes med mål om at det innføres pensjon på de stipender som i dag utbetales som lønn.

Flertallet har stor forståelse for den bekymringen som flere av organisasjonene har knyttet til forslaget om at det skal utarbeides en plan for å overflytte alle sekretariatsfunksjoner knyttet til Statens kunstnerstipend til Kulturdirektoratet. Flertallet mener dette er en uheldig løsning, særlig for de større organisasjonene, og mener dette bør vurderes individuelt, gitt de store variasjonene i kunstfeltet. Samtidig støtter flertallet regjeringens utgangspunkt og ønske om mer transparens og forvaltningsmessig ryddighet.

Flertallet ønsker samtidig at der en beholder sekretariatsfunksjonen hos kunstnerorganisasjonene, må det sikres mest mulig lik forvaltningsmessig håndtering på tvers av de forskjellige stipendkomiteene på annet vis, ved at Kulturdirektoratet gis en observatørrolle gjennom hele saksbehandlingen i stipendkomiteene.

Flertallet ser ikke at dette er til hinder for at Staten likevel kan ta over utbetaling av honoreringen av stipendkomiteene, dersom dette vurderes som mer hensiktsmessig.

Flertallet vil fremheve at regjeringen i arbeidet med endringene av forvaltningen av Statens kunstnerstipend må ha tett dialog med kunstfeltet. Særlige forhold som bør vurderes, er kriterier for å få status som kunstnerorganisasjon som reelt sett representerer kunstnere, løsninger når flere organisasjoner kvalifiserer til slik status, hvordan en sikrer at kvalitet og aktivitet ligger til grunn for utdelingen, og at en sikrer fagfellevurdering og armlengdes avstand.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre støtter forslaget om å revidere forskrift om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere, for å sikre en ryddig forvaltning og en demokratisk og mangfoldig representasjon av kunstnere og organisasjoner i stipendkomiteene. Disse medlemmer deler synet til Forfatterforbundet, som skriver i sin høringsuttalelse til komiteen:

«Et prinsipielt standpunkt hos Forfatterforbundet er at alle kunstnere må ha reell representasjon på det feltet de virker. I dette ligger medbestemmelse i bruk av opphavsrettslige midler, innretning på og bruk av statlige bevilgninger og støtte, reell medbestemmelse i utforming av avtaler med statlige aktører og Kulturråd, og medbestemmelse i tildeling av statens kunstnerstipend.»

Komiteen merker seg at regjeringen har sett særskilt på enkelte stipendkomiteer som behandler svært

få søknader. Som et resultat av det, er stipendkomiteene for randsonegruppene journalister, arkitekter og interiørarkitekter foreslått avvirket. Komiteen støtter dette, og vil understreke at personer som i dag har kunnet søke disse komiteene, skal kunne søke andre relevante stipendkomiteer dersom de har kunstnerlig virke eller prosjekter.

Komiteen viser til innspill fra Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO), som reagerer på omtalen av sakprosaforfattere i meldingen, og at de er i randsonen av kunstfeltet. Komiteen vil understreke at selv om det selvsagt er en del av medlemsmassen til NFFO som ikke primært ser på seg selv som kunstnere, som for eksempel forfattere av lærebøker i fysikk, er det mange sakprosaforfattere som anser det som kunst å skrive gode sakprosattekster. Kunstnerpolitikken skal også treffe disse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at kultur- og likestillingsministeren i svar på skriftlig spørsmål 18. januar 2024 oppklarer at:

«Eg har aldri uttalt at faglitterære forfattarar og omsetjarar ikkje er kunstnarar. Verken eg eller Meld. St. 22 (2022–2023) Kunstnarkår har definert at sakprosaforfattarar ikkje er kunstnarar, mens ein romanforfattar er det»

og videre at dette

«ikkje er regjeringa si vurdering, men noko faglitterære forfattarar og omsetjarar sjølve har gitt tilbakemelding om i Kunstnerundersøkelsen 2019.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti ser at meldingen i for liten grad anerkjenner skrijving og oversettelse av faglitteratur og sakprosa som kunst. Disse medlemmer vil derfor understreke at faglitterære forfattere og oversettere skaper litterære åndsverk som er av stor betydning for samfunnet, og at det kunstneriske språkarbeidet som utføres av dem, er avgjørende for ivaretagelsen av det norske demokratiet. Forfattere og oversettere av faglitteratur og sakprosa må derfor anses som kunstnere på lik linje med andre forfattere og oversettere.

Disse medlemmer ser at en manglende anerkjennelse av forfattere og oversettere av faglitteratur og sakprosa fører til at disse gruppene gjennomgående blir nedprioritert gjennom de kulturpolitiske virkemidlene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det i budsjettenigheten for 2023 ble innført en økning på 10 mill. kroner i innkjøpsordningen for sakprosa.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener at ordningen med statlige stipend og garantiinntekter til kunstnere er en foreldet ordning som bør avvikles. Dette medlem mener at ordningen muligens kan ha hatt sin berettigelse i tidligere tider – da kunstnernes inntektsmuligheter var begrenset – men i dagens samfunn, med en stor og omfattende kultursektor, bør det ikke være behov for en slik ordning.

Dette medlem ønsker ikke et sterkt subsidiert kulturliv, eller at en snever elite skal forvalte fellesskapets kulturmidler kun til glede for egen snevre krets. Regjeringens betydelige økning i bruk av skattebetalernes penger innen kulturfeltet fører ikke til at det blir kultur som folk flest ønsker. Folk skal i størst mulig grad selv ha råderett over kulturmidlene. Kulturmidler bør i størst mulig grad kanaliseres i samsvar med det smaks- og meningsmangfold som eksisterer. Det betyr at dette medlem er imot modeller som innebærer at oppnevnte komiteer fordeler penger, etter eget forogdtbe-finnende, på vegne av fellesskapet.

Dette medlem mener at norske kunstnere i større grad skal rette seg mot publikum og alternative inntektskilder enn mot offentlige budsjettprosesser og -midler. Hensikten med dette er todelt: for det første å sikre økte inntekter til kulturlivet uten at dette går over offentlige budsjetter, og for det annet å sørge for at kulturtilbudet når ut til flest mulig.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en gjennomgang av ordningen med statlige stipend og garantiinntekter til kunstnere med sikte på en utfasing av ordningen.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti merker seg at regjeringen i meldingen skriver at det er et mål at flere av ordningene skal ha forutsigbare rammer eller utvides, og mener at dette er positivt. Det er også et skritt i riktig retning at regjeringen i sitt statsbudsjett for 2024 økte antall stipendhjemler. Dette medlem mener at antall stipendhjemler må fortsette å øke i årene framover, og at antall stipendhjemler bør økes med 100 i året over de neste fire årene.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en ordning der kunstnerstipend reguleres slik at de minimum får samme økning som rammen i lønnsoppgjøret i staten. Statlige kunstnerstipend skal alltid være minst 50 pst. av medianårsinntekten.»

«Stortinget ber regjeringen fastslå et mål om å øke antall kunstnerstipendhjemler med 100 i året over de neste fire årene.»

2.7 Utstillingsøkonomi og sentrale virksomheter på kunstfeltet

Komiteen viser til at for kunstnere som er avhengige av å stille ut kunstverkene sine, er utstillingsvederlag og utstillingshonorar viktige mulige inntektskilder, og noe som organisasjonene er opptatte av. Utstillingsvederlag og utstillingshonorar må sees i sammenheng. Da utstillingshonoraret ble innført i 2014 som et pilotprosjekt, var det fordi utstillingsvederlaget ikke skal regnes som inntekt som skal kompensere for det arbeidet kunstneren legger ned i arbeidet med en utstilling. I alt 24 av 45 institusjoner og visningssteder med statlig støtte har fått øremerket tilskudd til utstillingshonorar. Formålet er å gi kunstneren betalt for sitt arbeid, synliggjøre de reelle produksjonskostnadene og gjøre kunstinstitusjonene ansvarlige. Komiteen merker seg at ordningen ble evaluert i 2019 og anbefalt videreført. I 2023 ble det satt av 6 mill. kroner til ordningen, med 250 000 kroner til hver institusjon som deltok i pilotprosjektet. Komiteen merker seg også at kunstnerorganisasjonene mener ordningen ikke dekker behovet til de om lag 2 000 kunstnerne som stiller ut ved statlig støttede visningssteder hvert år.

Komiteen merker seg at organisasjonene ønsker at ordningen utvides til å gjelde alle visningsstedene med fast statlig driftsstøtte.

Komiteen merker seg at en rekke statlige etater har ansvar for ulike virkemidler som er viktig for kunstnere. I meldingen trekkes Kulturdirektoratet, Kunst i offentlig rom (KORO) og Norsk filminstitutt frem som eksempler på forvaltere av søkbare ordninger. Videre omtales Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken som en viktig aktør for mange kunstnere.

Komiteen viser videre til den viktige rollen institusjonene også har for kunstnere som ansatte og oppdragstagere.

Komiteen merker seg at meldingen løfter spesielt frem at det på musikkfeltet er en rekke aktører og strukturer med ulike finansieringer og ulikt inntekspotensial, og at det er behov for en egen utredning på dette feltet. Komiteen ser fram til den varslede NOU-en om musikkfeltet.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til Fremskrittspartiets forslag til vedtak i Innst. 622 S (2020–2021), jf. Meld. St. 18 (2020–2021):

«Stortinget ber regjeringen avvikle Kulturtanken, og at det settes i gang en prosess med sikte på å erstatte Kulturtanken med for eksempel en mindre DKS-avdeling i Kulturrådet, fylkenes DKS-organisasjoner og/eller en utvidelse av Scenekunstbruket og tilsvarende virksomheter for andre kunstuttrykk. Feltet og de ansatte i Kulturtanken må involveres og ivaretas. Stortinget ber regjeringen orientere Stortinget om prosessen på egnet

vis og at nødvendige endringer senest foreslås i forslag til statsbudsjett for 2023.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre er selvsagt enige i at kunstnere skal ha rimelig betalt for arbeid og oppdrag, og at offentlig finansierte institusjoner har et særlig ansvar for å gå foran og sørge for rimelig betaling av både arbeids- og oppdragstakende kunstnere. Det er samtidig viktig å understreke at dette er et ansvar som musikk- og scenekunstinstitusjonene tar på alvor som profesjonelle arbeidsgivere, og at dette er institusjoner som har god erfaring i verdisetting av kunst og kunstnerisk arbeid.

Komiteens medlemmer fra Høyre ber om at Kulturdirektoratet ikke gis i oppdrag å utarbeide en strategi for rimelig betaling til kunstnere og forslag til overordnede verdiprinsipper eller rettleidende standard for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid som omfatter musikk- og scenekunstmrådet. En slik strategi og standard vil gripe inn i partenes autonomi og få utilsiktede konsekvenser, stikk i strid med målet om å styrke trepartssamarbeidet. På dette området er det partenes fremforhandlede bransjestandarder som er rettleidende for lønn og honorar til kunstnere.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, viser til at underbetaling og gratisarbeid er en stor utfordring for kunstnere globalt og ikke bare i Norge. Dette fremkommer blant annet av UNESCO-rapporten *Reshaping policies for creativity* fra 2022, der det blant annet også vises til prosjektet *Paying the artist*, som det irske kulturrådet står bak, der de har utarbeidet prinsipper for fastsettelse av rimelig betaling i ulike sammenhenger.

Flertallet viser til at disse prinsippene ikke er bindende, men veiledende for hvordan rimelig betaling kan fastsettes.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at gaveforsterkningsordning og skattefradrag for gaver til kulturinstitusjoner vil være med på å styrke institusjonenes økonomi, og dermed også mulighetene til å ansette eller gi oppdrag til frilansere eller selvstendig næringsdrivende. Dermed er slike ordninger med på å styrke institusjonene ved å gi dem flere ben å stå på. De rød-grønnes kutt i gaveforsterkningsordningen har rammet en rekke institusjoner.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det ikke skal være evnen til å tiltrekke seg private penger som styrer fellesskapets midler. Dette flertallet viser til at gaveforsterkningsordningen hadde en veldig skjev geografisk forde-

ling, som bidro til å skape økt ulikhet i kulturtilbudet i landet. Gjennom avviklingen av ordningen er midlene blitt omdisponert innenfor kulturens andel av spillemidlene og brukt til det beste for lokalt og regionalt kulturliv i hele landet.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet merker seg også at det er viktig at offentlige midler blir fordelt ikke bare til de tunge institusjonene i Oslo, og viser til at mange mener det er en skjevfordeling av dagens kulturmidler. For eksempel får Den Norske Opera & Ballett hele 743 mill. kroner, noe som er mer enn mange av de små virksomhetene til sammen.

2.7.1 UTSTILLINGSØKONOMIEN – VEDERLAG OG HONORAR

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at det er krevende tider, med økende priser og dyrtid. Dette påvirker også kunstnerne. Flertallet viser til at lave inntekter og usikker økonomi kan føre til at det kun er de mest privilegerte kunstnerne som tør å satse på en kunstnerisk karriere. Flertallet er opptatt av at kunstnerpolitikken skal motvirke dette og bygge opp om kunstnernes mulighet til å skape og utøve, slik at det kan skapes et mangfoldig kunst- og kulturtilbud for befolkningen. De grunnleggende prinsippene som ligger til grunn for kunstnerpolitikken om armlengdes avstand, fagfellevurderinger og kunstnerisk kvalitet, er derfor viktige.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringens styrking av kunstnerstipendene, Kulturfondet og Filmfondet er viktige bidrag for å sikre en mer stabil og forutsigbar økonomi for kunstnere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, støtter regjeringens forslag om å gi Kulturdirektoratet oppdrag om å utarbeide en strategi for rimelig betaling for kunstnere, i samråd med kunstnerorganisasjonene og statlig finansierte kunst- og kulturinstitusjoner. Flertallet ber om at det i oppdraget til Kulturdirektoratet om å utarbeide en strategi for rimelig betaling til kunstnere og forslag til overordnede verdiprinsipper, presiseres at dette ikke skal omfatte frilansere på områder der det eksisterer fremforhandlede avtaler for lønn og honorar til kunstnere.

Flertallet viser til at offentlig støttede visningssteder er sentrale når det gjelder å ivareta gode arbeidsvilkår for kunstnere og at en sterk institusjonsøkonomi derfor er viktig.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen har styrket utstillingsøkonomien ved de statlig finansierte institusjonene og visningsstedene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, forventer at det offentlige går foran og sørger for rimelig betalings- og arbeidsvilkår for både arbeidstakere og oppdragstakere.

Flertallet viser til at utstillingsvederlag er en godtgjørelse til kunstner for framvisning av kunst i statlig støttede kunstinstitusjoner og visningssteder, der vederlaget er en kompensasjon for at kunstner selv ikke disponerer verket i utstillingsperioden. Flertallet viser til at utstillingsvederlaget er regulert i avtale mellom staten og kunstnerorganisasjoner, med satser for antall verk og tidsperiode. Flertallet støtter forslaget om at avtalen skal reforhandles slik at den er tilpasset dagens kunstneriske praksis og utvikling. Flertallet støtter også at institusjoner med statlig tilskudd skal rapportere om utbetalt vederlag og honorar til kunstnere og selv føre statistikk, og at dette følges opp med konkrete tiltak ved behov.

Flertallet viser til at utstillingshonorar ble innført som et pilotprosjekt i 2014, der intensjonen har vært å sikre kunstnere honorar for det arbeidet de utfører ved statlig støttede visningssteder i forbindelse med utstillinger. Ordningen har blitt vurdert som målrettet og vellykket og satsingen er videreført også i 2024. Flertallet viser til at ordningen med utstillingshonorar både synliggjør ansvaret institusjonene har for å sikre rimelig betaling til kunstnerne og til å styrke kunstnerøkonomien. Flertallet er opptatt av at kunstnere bør ha rimelig betaling for arbeidet som gjøres i forbindelse med utstillinger, og at staten bør gå foran som et godt eksempel. Samtidig ser flertallet at når kunstnerhonorarene øker, vil dette også føre med seg økte kostnader for institusjonene. Dette henger sammen og flertallet støtter derfor regjeringens forslag om at utstillingsvederlag, utstillingshonorar og produksjon må sees i sammenheng.

Flertallet ønsker i denne sammenheng at det vurderes en mer permanent fordelingsmodell av utstillingshonorar og at det bør være et mål om at ordningen skal utvides til å omfatte enda flere statlig finansierte institusjoner.

2.7.2 UTSTILLINGSØKONOMIEN, INSTITUSJONENE

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Hurdalsplattformen og at regjeringen skal legge til rette for flere kultur-

arbeidsplasser og kompetansemiljøer i hele landet, sikre institusjonene og satse på det frie feltet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at vi i dag har en god infrastruktur av kunst- og kulturinstitusjoner i hele landet og fremhever disse som viktige arbeids- og oppdragsgivere for kunstnere. En sterk statlig finansiering av både produksjon og formidling av kunst er en av grunnsteinene i kunstnerpolitikken og flertallet fremhever at gode økonomiske vilkår for kunst- og kulturinstitusjonene over hele landet derfor også er et viktig bidrag for å sikre kunstnerøkonomien. Flertallet viser samtidig til viktigheten av armlengdes avstandsprinsippet og understreker at politikken ikke skal legge føringer for den kunstneriske friheten som ligger hos den enkelte institusjon.

Flertallet viser til at et av de viktigste grepene regjeringen har gjort, er å fjerne regjeringen Solbergs ABEkutt, som hvert år bidro til å svekke institusjonenes økonomi gjennom flate årlige osthøvelkutt. Flertallet registrerer at den langsiktige effekten av slike kutt over flere år har gjort at flere institusjoner i dag står i en krevende økonomisk situasjon.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til høringsnotatet fra NTO, hvor de skriver:

«Vi ber Stortinget merke seg at avviklingen av ABE-reformen så langt ikke har bidratt til å styrke institusjonsøkonomien. Tvert imot innebærer regjeringens budsjettforelegg for 2024 et realkutt i musikk- og scenekunstinstitusjonenes økonomiske rammer på 1 pst. når vi legger Finansdepartementets egne tall til grunn. Regjeringen har altså ikke bare videreført de flate kuttene, men doblet det og dermed akselerert den systematiske nedbyggingen av institusjonsøkonomien. Dette rammer altså kunstnerøkonomien direkte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at anslagene for lønns- og prisvekst varierer gjennom året og ligger til grunn for statsbudsjettet. Disse medlemmer viser til at regjeringen er opptatt av at kulturinstitusjonene skal ha gode og forutsigbare rammevilkår. En stor del av økningen i budsjettforslaget er derfor knyttet til lønns- og prisomregning av tilskuddsbevilgningene. I bevilgningsforslagene er det både tatt hensyn til anslag for lønns- og prisvekst for 2024, og i tillegg er det sett hen til anslag for utviklingen i lønns- og prisveksten for 2023. Disse medlemmer viser til at regjeringen har utviklet Solberg-regjeringens ABE-reform, som årlig ga kulturlivet flate osthøvelkutt og som bidro til å svekke økonomien, særlig i kulturinstitusjonene. Disse medlemmer viser til at Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti i sine alternative statsbudsjetter for 2024 har

prioritert å beholde ABE-kuttene og dermed foreslår å fortsette med sine flate kutt gjennom å redusere bevilgningene med 0,5 pst., som legges oppå den lønns- og prisveksten som regjeringen har lagt til grunn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser også til at regjeringen sammen med Sosialistisk Venstreparti har gjort en rekke grep for å styrke institusjonene, som årets satsing på engangstilskudd til lokale kulturtiltak og prosjekter over hele landet, med utgangspunkt i ønsket om å sikre at folk over hele landet skal ha tilgang til kunst- og kulturopplevelser, samt for å legge til rette for at de skal kunne ta i bruk nye formidlingsarenaer og utvikle nye publikumssatsinger. Flertallet viser også til at regjeringen har varslet en handlingsplan for deltakelse i kultur-, idretts- og friluftaktiviteter, med bakgrunn i at folks muligheter til å oppleve og delta i kunst og kultur fortsatt påvirkes av økonomi, utdanning og geografi.

Flertallet viser til at kunstnere, for å kunne skape og produsere, ofte har behov for lokaler, kompetanse og utstyr. Styrkingen av Kulturrom og den desentraliserte ordningen for regionale kulturbygg er viktige bidrag for å styrke vilkårene for øving og fremføring i hele landet. Flertallet viser også til at regjeringen har styrket de regionale kompetansemiljøene, og vil fremme at sterke regionale miljøer lokalt og regionalt bidrar til å sikre fagmiljøer i hele landet. Dette i tråd med målet om at kunstnere skal kunne virke over hele landet og målet om å skape flere kulturarbeidsplasser i hele landet. De regionale kompetansesentrene arbeid og det at flere kunstnere organiserer seg i arbeidsfelleskap, klynger og fellesverksteder er derfor positivt. Utviklingen av regionale kulturfond vil også være viktig i denne sammenheng.

Flertallet viser også til at regjeringen nylig har hatt forslag til styrking av kulturlova på offentlig høring, der det foreslås endringer som skal gjøre loven til et mer praktisk verktøy for kulturpolitikken i alle kommuner og fylker. Innspillene fra høringsrunden er nå til behandling i Kultur- og likestillingsdepartementet, og flertallet ser frem til at lovforslaget kommer til behandling i Stortinget.

2.7.3 DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN (DKS)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter forslaget om at institusjoner med statlig tilskudd selv må føre statistikk og rapportere om utbetalt vederlag og honorar til kunstnere. Flertallet støtter dette og mener dette rapporteringskravet også må utvides til å inkludere Den kulturelle skolesekken.

Flertallet viser til at det har vært en nedgang fra opptil fire kunstmøter per elev i 2017 til om lag to kunstmøter per elev i 2021. Dette er en negativ utvikling som startet før pandemien og der hovedårsaken til nedgangen, som ikke er knyttet til pandemien, er økte kostnader til honorarer, transport, hotell etc. som ikke er kompensert i budsjettetrammene. Flertallet viser til at det i 2022 var en oppgang fra bunnivået under pandemien, som ble muliggjort av fylkeskommunenes ubrukte midler under pandemien. Samtidig er disse midlene nå brukt opp, og fylkeskommunene forventer ikke å kunne levere flere enn opptil tre møter per elev fremover.

Flertallet viser til at fylkeskommunene i dag ikke rapporterer på utøverhonorarer og utøvernes reiseutgifter i DKS til Kulturtanken, og mener at dette bør gjøres, slik at man sikrer en bedre oversikt over hvordan prisutviklingen også påvirker tilbud og kostnader i DKS.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Den kulturelle skolesekken er en svært viktig inntektskilde for mange kunstnere, og at det er etterspurt bedre ordninger for kunstnere som mottar lønn gjennom DKS.

Dette medlem støtter dette, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i dialog med Kulturtanken og fylkeskommunene se på hvordan det kan innføres en tariffavtale for Den kulturelle skolesekken i alle fylker og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

2.7.4 NRK

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen, gjennom de fireårige styringssignalene som ble vedtatt av Stortinget i 2023, har utvidet NRKs plikt til å sende minst 40 pst. norsk musikk. Plikten er dermed utvidet til å omfatte NRK P1+, NRK P13, NRK mP3, NRK Nyheter, NRK Sport, NRK Super og NRK Folkemusikk. I forbindelse med behandling av de fireårige styringssignalene ble NRKs plikt til å fremme lokale komponister og tekstforfattere også understreket, samt musikk av samiske artister, komponister og tekstforfattere, og talenter fra nasjonale minoriteter i Norge. Disse medlemmer fremhever dette som et viktig grep som vil kunne bidra til å styrke kunstnerøkonomien. Disse medlemmer viser til at det var et samlet storting som stilte seg bak de fireårige styringssignalene for NRK i 2023.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre mener Stortingets beslutning om at kravet om 40 pst. norsk musikk i radiokanalene ikke skal gjelde for NRK Klassisk og NRK Jazz før i neste forvaltningsperiode ikke er noe som bygger opp under kunstneres kår på musikkfeltet.

Disse medlemmer ber om at kravet om minst 40 pst. norsk musikk må utvides til å gjelde alle NRKs radiokanaler så raskt som mulig. Dette gjelder både norske utøvere og norske komponister.

2.8 Kunstnere som arbeidsfolk

Komiteen viser til at regjeringen har som mål å sikre at kunstnere skal få rimelig betalt for kunstarbeid. Hoveddelen av kunstnere er organisert som frilansere eller som selvstendig næringsdrivende. For kunstnere med fast tilknytning til arbeidslivet er ofte institusjonsøkonomien svært viktig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, anerkjenner at dette gir kunstnere som arbeidsgruppe noen særskilte utfordringer. Gratisarbeid og underbetaling er en kjent utfordring, og mange opplever også skjeve maktforhold og en utrygg økonomisk situasjon.

Flertallet merker seg at regjeringen foreslår å gi Kulturdirektoratet i oppdrag å utarbeide en strategi for rimelig betaling til kunstnere og forslag til overordnet verdiprinsipp. Flertallet støtter dette.

Flertallet viser til at institusjoner og arbeidsplasser er svært viktig for kunstnerøkonomien. Å få mulighet til å bli ansatt, særlig i faste stillinger, har svært stor betydning for den enkeltes økonomi. Flertallet stiller seg positivt til at regjeringen ønsker å be statlig finansierte kunst- og kulturorganisasjoner om å rapportere om bruk og honorering av selvstendig næringsdrivende. Flertallet merker seg at flere av høringsinstansene ønsker at regjeringen også skal stille krav til statlig finansierte kunst- og kulturorganisasjoner om anstendige arbeidsforhold.

Flertallet merker seg at svært mange av innspillene på høringen er knyttet til behovet for bedre sosiale ordninger for kunstnere som er selvstendig næringsdrivende eller frilansere. Blant tiltakene som etterspørres, er blant annet bedre pensjonsordninger og rett til sykepenger fra første dag. Flere viser til at det er store ulikhet i hvordan kunstnere og deres særlige behov blir møtt ved landets Nav-kontorer, og ønsker seg derfor at det opprettes et eget Nav-kontor for kunstnere.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at målet til regjeringen er at kunstnere skal få rimelig betaling for kunstnerisk arbeid og at de er tydelig inkludert i kunstnerrelevante politikkområder. Dette flertallet viser til at regjeringen har gjort en rekke endringer i arbeidslivspolitikken som vil være viktige grep for å styrke kunstneres arbeids- og levekår.

Dette flertallet viser til at arbeidsmarkedet for kunstnere skiller seg vesentlig fra resten av det norske

arbeidsmarkedet ved at hoveddelen av kunstnere er frilansere eller selvstendig næringsdrivende. Det finnes i dag mange kunstnerorganisasjoner som representerer de ulike kunstnergruppene, samtidig er få av disse organisasjonene tilknyttet en fagorganisasjon. Dette flertallet viser til at regjeringen er opptatt av et styrket trepartssamarbeid, og nylig varslet at regjeringen vil etablere faste partsmøter med kultursektoren. Samtidig er dette flertallet opptatt av at det også skal være god dialog med kunstnerorganisasjonene, som gjerne representerer frilansere og selvstendig næringsdrivende. Dette flertallet mener det derfor er viktig, slik regjeringen nylig har foreslått, at det i tillegg til faste partsmøter skal etableres en fast møtestruktur med Kunstnernettverket, nettopp for å sikre at også innspillene fra frilansere og selvstendig næringsdrivende blir hørt.

2.8.1 ET SOSIALT SIKKERHETSNETT FOR SELVSTENDIG NÆRINGSDRIVENDE OG FRILANSERE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at kunst- og kulturfeltet består av svært mange frilansere og selvstendig næringsdrivende. Erfaringene fra koronapandemien viste at sikkerhetsnettene rundt disse var svakt og at Nav ikke nødvendigvis hadde nok kompetanse knyttet til lappeteppeøkonomi, samt de store variasjonene i aktivitet og inntekt en kunstner kan ha. Flertallet viser til rapporten «Sterkere tilbake», der Kulturrådet og Norsk filminstitutt (NFI), på oppdrag av Kultur- og likestillingsdepartementet, kartla og analyserte konsekvensene av koronapandemien og vurdere virkemidler for å gjenoppbygge kultursektoren. I denne fremkommer det at frilansere og selvstendig næringsdrivende til dels ble forbigått av de store krisepakken under pandemien, og at det var de særskilte ordningene rettet mot selvstendig næringsdrivende og frilansere, som var særlig viktige.

Flertallet mener det er viktig at regjeringen skal utrede om selvstendig næringsdrivende og frilansere skal opparbeide seg sterkere rettigheter til inntektssikring, inkludert forbedring av sykelønnsordningen og sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser videre til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) er i gang med dette arbeidet. Som varslet i Kunstnarkår, ble det høsten 2023 gjennomført en innspillsrunde om rettigheter til selvstendig næringsdrivende, frilansere og de med kombinerte inntekter høsten 2023. Videre har regjeringen gitt arbeids- og velferdsdirektoratet (Nav) i oppdrag å beskrive utfordringsbildet knyttet til informasjon, veiledning og forvaltning av inntektssikrings-

ordninger for selvstendig næringsdrivende, frilansere og de med kombinerte inntekter, og utrede mulige forbedringsområder og tiltak. Disse medlemmer viser til at endelig rapport fra Nav på oppdraget skal leveres i juni 2024, og at regjeringen legger opp til en nærmere redegjørelse om arbeidet i Prop. 1 S for 2025. Disse medlemmer vil fremheve regjeringens gode fremdrift i arbeidet med disse sakene, og ser frem til videre oppdateringer.

Disse medlemmer støtter også at regjeringen vil vurdere behovet for informasjonstiltak rettet mot frilansere og selvstendig næringsdrivende generelt, og kunstfeltene spesielt, samt Navs veiledning om og forvaltning av de rettighetene frilansere og selvstendig næringsdrivende har i folketrygden.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ser hvordan rettighetene til selvstendig næringsdrivende kunstnere er utfordrende når det gjelder pensjon, sykepenge og ulike trygderettigheter.

Disse medlemmer viser til regjeringen Solberg, som styrket retten til pleiepenge og omsorgspenget fra folketrygden og bedret muligheten til å kombinere etablering av virksomhet med mottak av dagpenge. I den perioden ble det også innført en bedre kompensasjonsordning ved sykdom for de selvstendig næringsdrivende som også er frilansere.

Disse medlemmer er opptatte av at det er gode sosiale rettigheter for selvstendig næringsdrivende også i kulturfeltet.

Komiteens medlemmer fra Høyre ser hvor nødvendig det er med et konstruktivt trepartssamarbeid for kulturfeltet, og ønsker derfor at regjeringen i sitt arbeid anerkjenner de profesjonelle kunstnernes organisasjoner som fagorganisasjoner på lik linje med andre fagforeninger. Det er helt naturlig at de profesjonelle kunstnernes organisasjoner blir involvert i et slikt trepartssamarbeid.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet anerkjenner at mange kunstnere er frilansere eller selvstendig næringsdrivende og dermed sliter med mange av de samme utfordringer som andre i samme gruppe. Dette medlem mener at det bør være enklere å starte og drive enkeltpersonforetak. Det kan gjøres blant annet ved å forenkle skattleggingen av enkeltpersonforetak, styrke sosiale rettigheter for selvstendig næringsdrivende og gjøre mva.-rapporteringen enklere. Det er vanskelig å starte som selvstendig kunstner. Skatter og avgifter og andre økonomiske krav gjør at mange må gå gjennom en rekke hindre for å kunne sikre egen inntekt.

Dette medlem vil vise til Dokument 8:74 (2008–2009) om bedre regler for næringsdrivende og gründere

som driver enkeltpersonforetak. Hele forslaget er like relevant for selvstendig næringsdrivende kunstnere som andre selvstendig næringsdrivende. Det legger blant annet opp til i større grad å likebehandle selvstendig næringsdrivende med ansettelsesforhold, særlig når det gjelder sosiale rettigheter i Folketrygden.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at den største gruppen av kunstnere og kulturarbeidere er selvstendig næringsdrivende og frilansere, hvorav de fleste har et enkeltpersonforetak. Mange av disse har både et lavt og et svært volatilt inntektsnivå, preget av sykklus- og lappeteppeøkonomi. For dette medlem er det avgjørende å sikre denne hovedgruppen av kunstnere og kulturarbeidere et tilfredsstillende sosialt sikkerhetsnett.

Dette medlem viser til at representantene fra Venstre i Dokument 8:92 S (2021–2022) fremmet forslag om å gjøre inntektssikringsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere permanent. Representanter fra Venstre fremmet også forslag om å sette ned et utvalg som skal gjennomgå de sosiale rettighetene for selvstendig næringsdrivende og frilansere, og foreslo å sikre større grad av likebehandling mellom disse og andre i arbeidslivet. Venstre skrev i den forbindelse:

«Gründere, frilansere og selvstendig næringsdrivende tar en høy personlig risiko både økonomisk og karrieremessig. Sårbarheten og manglene i de sosiale rettighetene har blitt ekstra tydelig de siste to årene under covid-19-pandemien, som tydeligere enn noen sinne før har vist forskjellsbehandlingen mellom de som er ansatt og de som skaper sin egen arbeidsplass som gründere, frilansere eller selvstendig næringsdrivende. Situasjonen har blitt satt på spissen under pandemien, men gjelder også i et pandemifritt samfunn i situasjoner som svangerskap, sykdom eller uforutsette økonomiske svingninger. Et godt eksempel på bransjer hvor dette gjelder i utstrakt omfang, er i kulturlivet: Utøvende kunstnere, kulturarbeidere og mange andre i kulturnæringenes økosystem.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser videre til at Venstre sammen med bl.a. Sosialistisk Venstreparti i vedtak 456 (2021–2022) fikk gjennomslag for følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om selvstendig næringsdrivende og frilansere skal opparbeide seg sterkere rettigheter til inntektssikring, inkludert forbedring av sykelønnsordningen og sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende.»

Sett i lys av dette, er disse medlemmer både overrasket og skuffet over at regjeringen i Kunstnarkår ikke fremlegger konkrete forslag som vil sikre selvstendig næringsdrivende og frilansere sterkere rettigheter. Disse medlemmer mener at det er en rekke tiltak som bør vurderes. Eksempelvis kan man vurdere å øke sykepengedekningen for selvstendig næringsdrivende

fra 17. sykedag. Man kan sørge for at selvstendig næringsdrivende opparbeider seg bedre rettigheter for de første 16 sykedagene, enten gjennom en utvidet rett til sykepenger eller gjennom en gunstigere forsikringsordning. Det kan også innføres minstefradrag på næringsinntekt, for å motvirke den negative effekten som investeringer i egen næringsvirksomhet har for beregningsgrunnlaget av trygdeytelser. I tillegg bør inntektssikringsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere gjøres permanent.

Disse medlemmer ønsker å påpeke at det også oppstår enkelte særutfordringer for kunstnere, eksempelvis knyttet til pensjonsopptjening på kunstnerstipend. For disse medlemmer er det imperativt å sette ubegrunnede hull i kunstneres velferdsgoder og hindre usaklig forskjellsbehandling.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viservidere til at mange kunstnere som har vært i kontakt med Nav-apparatet, rapporterer om manglende kunnskap om, og forståelse for, realitetene i arbeidslivet innen kunst- og kulturfeltet. For disse medlemmer er det svært viktig å unngå at det er personavhengig og beror på flaks og tilfeldigheter om en kunstner får god hjelp og veiledning hos Nav.

Disse medlemmer viser til at flere organisasjoner, deriblant NOPA og Creo, lenge har tatt til orde for at det burde opprettes en egen Nav-enhet som er spesialisert på kunstnerøkonomi. I en slik Nav-enhet kan dedikerte saksbehandlere tilegne seg spesialkompetanse på kulturfeltets særegenheter, på syklusøkonomi og kombinasjonsinntekter. Det vil kunne bidra til en mer helhetlig og likeverdig saksbehandling for den enkelte, og som et kompetansesenter for organisasjonene på kulturfeltet. Eksempelvis vil slik Nav-enhet kunne tilby kurs og foredrag i kunstneres sosiale rettigheter på relevante bransjekonferanser og -seminarer.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette en spesialisert Nav-enhet med spisskompetanse på kombinasjonsinntekter og de spesifikke utfordringene i kunstnerøkonomien.»

2.8.2 INNSTRAMMINGENE I ARBEIDSMILJØLOVEN

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at mange kunstnere i dag jobber som oppdragstakere i lengre eller kortere perioder, der grensene mellom det å være oppdragstaker og arbeidstaker er uklare. For å sikre at de som reelt sett er arbeidstakere får det arbeidsrettslige vernet de har krav

på, viser flertallet til at regjeringen har foreslått endringer i arbeidsmiljølovens definisjon av hvem som er arbeidstaker og oppdragstaker, med formål om å styrke rettighetene til arbeidstakere. Endringene er gjennomført med virkning 1. januar 2024 og innebærer at det blir enklere å avklare rettsstillingen for de som befinner seg i en slik situasjon. Flertallet viser til at det i tillegg er innført en presumpsjonsregel som innebærer at arbeidstakerstatus skal legges til grunn dersom ikke oppdragsgiver kan «gjøre det overveiende sannsynlig at det foreligger et selvstendig oppdragsforhold». Dette innebærer et skjerpet beviskrav for å sikre rett klassifisering for oppdragsgiver.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen ønsker et ryddig arbeidsliv med flest mulig hele og faste stillinger. Regjeringen innførte derfor 1. april 2023 innstramminger i adgangen til å leie inn arbeidskraft fra bemanningsforetak. Regjeringens mål er å sørge for flere faste og direkte ansettelser, gi innleide flere rettigheter og sikre seriøse bemanningsbedrifter. Disse medlemmer viser til at dette også gjelder arbeidstakere i kultursektoren og arrangementsbransjen. Disse medlemmer viser samtidig til at ettersom arrangementsbransjen karakteriseres av svært kortvarige arbeidskraftbehov, tilsier det at i noen situasjoner vil det kunne være behov et snevert unntak for tidsbegrenset innleie. Regjeringen har derfor utsatt ikrafttredelsen av innstrammingerne for arrangementsbransjen og foreslått et snevert unntak for tidsbegrenset innleie for virksomheter innen arrangementsbransjen. Disse medlemmer viser til at forslaget nylig har vært på høring og nå er til behandling hos Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Disse medlemmer ser fram til regjeringens konklusjon i saken.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener meldingen i større grad burde tatt opp hvordan innstrammingen i arbeidsmiljøloven påvirker sektoren i stort. Flere aktører løftet denne problemstillingen på komiteens høring og sa at man er avhengig av fleksibilitet i arbeidskraften for å nå målene i kulturpolitikken. Innstrammingen regjeringen har gjort, har som konsekvens at arbeidskraften blir dyrere, færre vil få arbeid og kulturtilbudet blir dårligere. Spekter skriver i sin høringsuttalelse til komiteen, blant annet:

«Auka kostnader vil føre til mindre aktivitet og høyere billettpriser. Mindre aktivitet hjå våre medlemmer vil føre til eit mindre mangfaldig kulturtilbod og mindre arbeid til dei utøvande og skapande kunstnarane. Det vil også ramme rekruttering, utvikling og vekst. I sum vil det vere negativt for kunstnarøkonomien.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen har foretatt en rekke innstramminger i arbeidsmiljøloven, blant annet knyttet til innleie. Disse medlemmer mener at regjeringen i Kunstnarkår unnlater å problematisere hvordan innstramminger i arbeidsmiljøloven påvirker sektoren i stort. Eksempelvis slår innstramminger i innleieregelverket spesielt uheldig ut når det kommer til kulturaktører som arrangerer festivaler og lignende.

Disse medlemmer viser til at et kjennetegn ved mange aktører i arrangementsbransjen er at de har lav grunnbemanning i planleggingsfasen og kraftig oppbemanning i forbindelse med den praktiske gjennomføringen av selve arrangementet. Gjennomføringsfasen er som regel kort og tidsavgrenset, og løses ofte ved hjelp av innleid kompetanse som også benyttes av andre profesjonelle arrangører.

Arrangøren vil ikke ha grunnlag for å ansette personene som leies inn, i annet enn en eventuell svært lav prosentstilling, med arbeidspunkt kun noen få dager i året. De innleide arbeidstakerne fortrenger dermed ikke på noen måte de fast ansatte.

Arrangører kan selvsagt velge å ansette den innleide arbeidskraften direkte i sin virksomhet. De aktuelle arbeidstakerne vil i så fall bli tilbudt fast stilling, men da bare i en svært lav stillingsbrøk med arbeidspunkt noen dager eller uker per år – med mulig opphold på flere måneder mellom hver gang.

Disse medlemmer tror ikke den enkelte arbeidstaker er tjent med denne typen ansettelse, selv om den er å anse som fast. Alternativt kan man ansette aktuelle arbeidstakere midlertidig hver gang man har et utvidet arbeidskraftbehov. Dette vil skape betydelig merarbeid for HR med personal og lønn, og er heller ikke en spesielt god løsning vurdert fra et arbeidstakerperspektiv.

Disse medlemmer viser til at et forslag om et unntak for innleie til arrangement som har vært ute på høring, med høringsfrist 15. september 2023, fortsatt er under behandling. Disse medlemmer mener at det er uheldig at bransjen blir gående for lenge i limbo i påvente av en politisk avklaring, og oppfordrer regjeringen til å få fortgang i prosessen.

Hva innstramminger i adgangen til direkte midlertidig ansettelse angår, mener disse medlemmer at det bør ses nærmere på om dette kan slå uheldig ut for det store flertallet av kunstnere som ikke er fast ansatte. Eksempelvis vil flere faste ansettelser ved de store institusjonene nødvendigvis bety færre tilgjengelige midlertidige ansettelser eller oppdrag for frilansere.

Videre vil innstramminger i adgangen til direkte midlertidig ansettelse kunne gå ut over den enkelte institusjons kunstneriske handlingsrom og kommersielle strategi. Det er disse medlemmers klare oppfatning at for at kulturlivet skal nå kvalitetsmålene, er det avgjø-

rende at repertoaret velges først, og deretter besettes med best egnet lag for den enkelte produksjon. Disse medlemmer mener at det profesjonelle kulturlivet må ha samme direkte adgang til midlertidig ansettelse som idretten, som til enhver tid kan velge de beste utøverne, det beste laget og de beste trenerne.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av hvordan arbeidsmiljøloven samsvarer med kulturfeltets behov og hvilke konsekvenser som følger av regjeringens innstramminger i loven.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre arbeidsmiljøloven § 14-9 andre ledd slik at avtale om midlertidig ansettelse kan inngås med kunstnerisk personell og ledere innenfor kulturområdet i forbindelse med utførelse av kunstnerisk arbeid.»

2.8.3 KUNSTNERHELSE

Komiteen viser til at kvalitet i kunstnerisk prestasjon er en forutsetning for å kunne livnære seg som kunstner, og det at den fysiske og mentale helsen er god er derfor ofte avgjørende for å kunne prestere gjennom karrieren. Samtidig er konkurransen stor, slik at mange kunstnere kanskje velger å ikke si fra seg arbeidsmuligheter selv om man gjerne sliter med yrkesskader eller sykdom. Kunstneryrket preges også av stort arbeidspress i perioder, ugunstige arbeidstider og lite forutsigbarhet.

Komiteen synes det er positivt at kunstnerorganisasjoner setter fokus på helseutfordringer blant sine medlemmer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet, vil peke på at forskningsrapporter viser at kunstnere har en svært høy forekomst av spesifikke, yrkesrelaterte skader og helseutfordringer, og at det foreligger et dokumentert behov for kompetente forebyggende og behandlende tiltak. Flertallet mener det bør legges til rette for at yrkesspesifikke helseutfordringer ikke skal stå i veien for utøvende kunstners mulighet for å livnære seg av kunsten, opprettholde livslange karrierer og realisere sitt kunstneriske potensial. Flertallet forutsetter at institusjoner, arbeidsgivere og oppdragsgivere tar ansvar ved å tilrettelegge for et helsefremmende arbeidsmiljø og forebygge at kunstnere får yrkesskader i tråd med arbeidsmiljølovens bestemmelser om et helsefremmende arbeidsmiljø.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til rapporten «Tilgjengelig kunstnerskap?», som ble utgitt våren 2023 på oppdrag fra Kulturdirektoratet. Rapporten har en rekke anbefalinger til utviklingsområder som bør følges opp.

Disse medlemmer påpeker at det offentlige må ta ansvar gjennom f.eks. styrket rekruttering ved høyere kunstutdanningsinstitusjoner og fleksibilitet i offentlige ordninger, slik at kunstnere med funksjonsnedsettelse sine muligheter til å virke som kunstnere i norsk kulturliv og arbeidsliv, styrkes.

Disse medlemmer mener det er viktig at kunstnere og andre kulturarbeidere, arbeidsgivere og øvrige virksomheter har rammer til å arbeide for inkludering og likestilling av kunstnere med funksjonsnedsettelse i norsk kulturliv.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at scenekunstmedisin – som utøvende kunstners arbeidsmedisinske parallell til idrettsmedisinen for toppidrettsutøvere – burde vært belyst i kunstermeldingen. Disse medlemmer anmoder om at myndighetene støtter opp om og anerkjenner det arbeidet som gjøres i bransjen for å opprette et nasjonalt nettverk og kompetansesenter for scenekunstmedisin.

2.8.4 SKUESPILLER- OG DANSERALLIANSEN (SKUDA)

Komiteen viser til at Skuespiller- og danseralliansen (SKUDA) ble opprettet i 2012 etter flere utredninger. SKUDA var blant tiltakene som ble omtalt i det rødgrønne Kulturløftet 2, og er inspirert av tilsvarende allianser for utøvende kunstnere i Sverige. SKUDA har blitt trappet opp under regjeringer utgått fra både høyresiden og venstresiden i Norge. Antallet ansatte kunstnere har økt fra 20 i 2012 til 114 i 2023. Totalt har 128 kunstnere vært ansatt. Kriteriene for ansettelse er høy kunstnerisk aktivitet som utøvende skuespiller eller danser. For å opprettholde ansettelsen må kunstnerne opprettholde sin høye kunstneriske aktivitet. Aldersspennet blant kunstnerne i SKUDA er fra 27 til 63 år.

Komiteen merker seg at SKUDA i sitt innspill til komiteen understreker at deres virksomhet bidrar til økt likestilling mellom fast og midlertidig ansatte scenekunstnere i hele landet. Som ansatte arbeidstakere i SKUDA har kunstnerne en kontinuerlig tilknytning til SKUDA som arbeidsgiver, med de plikter og arbeidsoppgaver som følger av ansettelsen. I perioder der de har midlertidige oppdrag og ansettelser hos andre arbeidsgivere, som for eksempel innen prosjektbasert dans og teater, i institusjonene i scenekunstheltet, i film, TV-drama, lydbokinnspillinger og dubbing har de ansatte kunstnerne permisjon uten lønn fra SKUDA.

Komiteen merker seg at svært mange aktører på feltet, både fra arbeidsgiversiden og arbeidstakersiden, understreker at SKUDA fyller en viktig rolle for å sikre flere skuespillere og dansere fast tilknytning til arbeidsmarkedet. Komiteen merker seg videre at SKUDA selv mener omtalen om dem under kapittel 10 i meldingen inneholder flere feil. Særlig mener de det er uheldig å bli omtalt som et sosialt tiltak, når de er en arbeidsgiver med alle plikter og rettigheter som følger med det å ha ansatte. Komiteen vil med dette understreke at SKUDA er en arbeidsgiver.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet merker seg at SKUDA som ordning treffer en faggruppe godt. Dette medlem mener denne ordningen, og eventuelle andre slike ordninger, bør ha som mål å være provenynøytrale sammenlignet med om de samme folkene hadde sortert under de ordinære ordningene under Nav.

2.8.5 VIDEREFØRING AV MUSIKERALLIANSEN

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, vil understreke at i likhet med Skuespiller- og danseralliansen er Musikeralliansen utformet slik at den betaler lønn til kunstnerne i perioder de står uten jobb/mangler engasjement. Gjennom arbeidsforholdet får de ansatte kunstnerne mulighet til å være sykemeldt eller ha foreldrepermisjon. Videre betaler alliansene inn pensjonspremie for de ansatte. Gjennom allianseansettelsen får scenekunstnere en jevnere inntekt og en sikrere økonomisk og sosial situasjon sammenlignet med om de skulle veksle frilansoppdrag med perioder med arbeidsledighet og behov for dagpenger eller tilsvarende.

Flertallet vil understreke at alliansemodellen er bygget på at de mest yrkesaktive innen sine scenekunstområder ansettes, og alliansene jobber aktivt med kompetanseutvikling og formidling for å øke muligheten for flere oppdrag. Bak alliansemodellen ligger en grunnleggende forståelse for at arbeidsmarkedet for dansere, skuespillere og musikere ikke fungerer på samme måte som for de fleste andre yrkesgruppers normale ansettelsesformer og arbeidslengde. Alliansemodellen ble først utviklet i Sverige for 25 år siden, og videreført i Norge gjennom SKUDA.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Musikeralliansen AS ble etablert i 2023, som følge av at regjeringen og Sosialistisk Venstreparti i revidert statsbudsjett ble enige om å gi midler til oppstart av alliansen. Målet var å styrke frilanskunstnere på musikkfeltet, og sikre flere kunstnere tilgang på fast arbeidsforhold. Musikeralliansen er utformet etter samme modell som SKUDA, og størrelsen på alliansen

vil i likhet med SKUDA avhenge av midler tildelt over statsbudsjettet.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sine alternative statsbudsjetter de to siste årene har satt av penger til opprettelse og videreutvikling av Musikeralliansen, med tilsvarende målsettinger. Dette medlem ønsker å fremheve at alliansemodellen både svarer ut arbeidsgivers behov for å ansette kunstnere på tidsavgrensede kontrakter og kunstneres behov for økonomisk stabilitet og et sosialt sikkerhetsnett. Økonomisk trygghet vil igjen kunne føre til at flere orker å stå i kunstneryrker over tid og får utviklet sine kunstnerskap.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre mener det er svært uheldig at Musikeralliansen ikke er sikret en videreføring.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i forbindelse med omtalen av SKUDA i punkt 10.4.3 i meldingen skriver følgende om Musikeralliansen:

«På grunn av budsjettssituasjonen vart ikkje alliansen prioritert i 2023. Dersom han vert prioritert ved eit seinare høve, er det grunn til å tru at presset frå andre kunstnargrupper om tilsvarende alliansar vil auke.»

Disse medlemmer mener at regjeringen her ikke tar tilstrekkelig innover seg at det er en vesensforskjell mellom utøvende og skapende kunstneres arbeidssituasjon. Disse medlemmer viser til at alliansemodellen tar utgangspunkt i utøvende kunstneres arbeidssituasjon, fordi modellen er bygget opp rundt den forutsetning at man ansettes midlertidig eller tar oppdrag som er tidsavgrensede. I «Skrue opp volumet», utredningen om opprettelse av Musikeralliansen fra 2022, beskrives arbeidstid som hovedkriteriet for ansettelse. Det førende prinsippet er at det er de med høyest arbeidsmengde som ansettes.

Disse medlemmer viser til at både de svenske alliansene for utøvende kunstnere og SKUDA har hatt et system med såkalt tidskonto. Forenklet sett kan man si at tidskontoen fungerer slik at ved oppstart av arbeidsforholdet får den ansatte kunstneren en første konto med tid beregnet på tiden vedkommende arbeidet i en viss periode før oppstart av ansettelsen i alliansen. Når den ansatte ikke har oppdrag og engasjement fra andre arbeidsgivere, blir vedkommende knyttet tilknyttet alliansen og tidskontoen begynner å løpe. Når den ansatte igjen får oppdrag, tar hen permisjon fra alliansen. Tiden på kontoen fylles opp igjen i den grad engasjementet tilfredsstillende krav som er satt i tidskontoen. Formålet med tidskontoen er å premiere høy sysselsettingsgrad utenfor alliansen. Den som ikke i tilstrekkelig grad oppfyller arbeidskravene, må bruke av tidskontoen. Når tidskontoen er tømt, vil kunstneren miste muligheten til å jobbe i alliansen.

Disse medlemmer ønsker å påpeke at denne alliansemodellen ikke synes å være direkte overførbart til en allianse for skapende kunstnere, som ikke på samme måte tar tidsavgrensede oppdrag for andre. Disse medlemmer savner en mer utførlig drøftelse av disse problemstillingene i Kunstnarkår. Disse medlemmer mener at det er grunn til å problematisere regjeringens påstand om at presset fra andre kunstnergrupper om tilsvarende allianser vil øke dersom Musikeralliansen videreføres, all den tid alliansemodellen ikke tar høyde for måten skapende kunstnere som koreografer, komponister og låtskrivere innretter sin arbeidshverdag på.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre videreføring av Musikeralliansen.»

2.9 Urfolk og nasjonale minoriteter

Komiteen merker seg at regjeringen i meldingen løfter fram en ambisjon om at et nytt kulturløft også skal innebære et løft av samisk kunst og kultur.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Hurdalsplattformen og målet om et samisk kulturløft. Kunstnerpolitikken skal legge til rette for at det samiske samfunnet og de nasjonale minoritetene skal kunne forvalte sin egen kunst og kulturarv, samtidig som at disse også er omfattet av den nasjonale kulturpolitikken.

Disse medlemmer støtter at regjeringen, i samarbeid med Sametinget, vil utrede hvordan innretningen av støtteordninger for den samiske kunsten best kan møte regjeringens ambisjoner om likeverd for samiske kunst- og kulturaktører.

Disse medlemmer viser til at de samiske kunstneres kår, i likhet med andre kunstnere, henger sammen med den infrastruktur de skal virke i. De samiske museene og teatrene, samisk arkiv og aktører som Internasjonalt samisk filminstitutt, kunstnerkollektivet Dáiddadállu og de samiske festivalene er viktige møteplasser og tilretteleggere rundt de samiske kunstneres virke. Disse aktørene er også sentrale i arbeidet med ivaretagelse og utvikling av samisk kultur, kunst og språk. Disse medlemmer viser til at regjeringen har prioritert å styrke denne infrastrukturen og kompetansemiljøene, og gjennom dette legge til rette for selvbestemmelse i, og utvikling av, det samiske kunst- og kulturfeltet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre merker seg at kapittelet i meldingen om urfolk og nasjonale minoriteter er kort og med lite innhold. Det er synd, for dette er

felt som hadde fortjent langt mer oppmerksomhet. Disse medlemmer viser til innspill fra den alternative kunstnermeldingen, der det pekes på at prioriteringer framover må forholde seg til hele Sápmi og samarbeid på tvers av grensene. Samisk samarbeid er grenseløst og internasjonalt av natur. Å jobbe som kunstner i Sápmi har andre utfordringer enn i resten av landet, både på grunn av store avstander, og på grunn av lite tilgang på produksjons- og visningslokaler.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at utviklingen i de samiske stipendene har vært lav, og disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre en god utvikling for de samiske stipendene, på lik linje med de øvrige kunstnerstipendene.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti i statsbudsjettene har økt rammene til Sametinget og Samisk høyskole og UiT Norges arktiske universitet, samt økt tilskudd til kvensk språk og kultur, til Norsk Skogfinsk Museum og til Internasjonalt Samisk Filminstitutt. Flertallet er glad for disse gjennomslagene, men mener det er behov for en mer samordnet kulturpolitikk på området.

2.10 Digitalisering og regulering

Komiteen viser til at åndsverkloven sikrer kunstnere grunnleggende rettigheter til eget verk, og er en svært viktig lov. Det finnes flere ordninger og forvaltningsorganisasjoner for å sikre at kunstnere får nødvendige vederlag for sine verk. Komiteen merker seg at regjeringen ønsker å se nærmere på kompensasjonsordningen for kopiering til privat bruk.

Komiteen viser til at digitalisering og utviklingen av kunstig intelligens har hatt, og vil i framtida ha, svært stor påvirkning på alle områder av kunstfeltet. Både for de som konsumerer og de som produserer kunst og kultur har dette allerede ført til store endringer. Komiteen mener derfor digitalisering, opphavsrett og utvikling av kunstig intelligens er områder som må sees i sammenheng, og hvor det er svært viktig at vi har god, nasjonal politikk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre merker seg hvordan flere organisasjoner i komiteens høring pekte på det manglende kunnskapsgrunnlaget i meldingen og mulighetene for å enkelt hente inn mer informasjon for bedre kvalitetssikring og innsikt. Disse medlemmer er videre overrasket

over at regjeringen ikke bruker egne avsatte midler i statsbudsjettet på kvalitetssikring og evaluering hverken i 2022 eller 2023. Innsikt i hva som styrer kunstfeltene og hvilke virkninger disse kan ha, vil kunne gi et mer solid fundament for å gjøre gode politiske valg.

2.10.1 KUNSTIG INTELLIGENS

Komiteen viser til at den teknologiske utviklingen går svært fort og at kunstig intelligens (KI) treffer alle samfunnsområder. Dette gir helt nye muligheter for kreativ bruk, ideutvikling og nyskaping av innhold, samtidig som dette utfordrer eksisterende regelverk. Komiteen viser til at utvikling og bruk av KI samtidig er grenseoverskridende problemstillinger, der målsettingen må være et regelverk som sikrer trygg bruk av KI gjennom tilfredsstillende håndtering av de juridiske spørsmålene samtidig som man unngår uklare retningslinjer. Skal vi lykkes, må det derfor jobbes bredt. Dette innebærer at man må både se på eksisterende regelverk og vurdere nye reguleringer. I tillegg vil internasjonalt samarbeid være viktig, slik at det sikres en likeverdig og internasjonal god regulering av KI.

Komiteen viser til at det er to hovedutfordringer knyttet til utvikling og bruk av kunstig intelligens på opphavsrettsområdet. Den første er at de såkalte generative KI-modellene trenes opp på store mengder data der det «skapes» nye bilder, tekst og musikk. Utfordringen er knyttet til om noe av treningsdataen er underlagt opphavsretten, samtidig som det kan være vanskelig å identifisere hva som er opphavsrettslig beskyttet materiale. Komiteen viser til at hvordan utvikling og bruk av kunstig intelligens vil påvirke deres rettigheter og kontroll over egne åndsverk er en problemstilling som naturligvis bekymrer mange kunstnere både nasjonalt og internasjonalt. Denne bekymringen om at selve oppretningen i stor grad gjøres uten klarering og betaling, gjør at flere rettighetsorganisasjoner har tatt til orde for at regjeringen må gjennomgå åndsverkloven og sørge for at denne bedre ivaretar opphavernes rettigheter i møte med KI.

Komiteen viser til at den andre hovedutfordringen knyttet til opphavsretten og KI er hvem som har opphavsrett til det som produseres gjennom KI. Dagens tolkning av åndsverkloven, både i Norge og EU, har vært at et kunstuttrykk må være menneskeskapt for å være et åndsverk etter loven. KI-generert innhold laget med liten kreativ innsats fra et menneske vil dermed ikke nødvendigvis ha vern etter åndsverkloven, og hvor stor grad av originalitet eller skapende innsats som er lagt ned i prosessen før en KI-generert innhold kan sies å ha opphavsrettslig vern, må derfor vurderes. Komiteen viser til at dette er uklart både når det kommer til opphavsrett, men også knyttet til ansvar eksempelvis i tilfeller

der KI-generert innhold bryter opphavsretten eller det genereres innhold for å spre desinformasjon.

Komiteen viser til at dagens åndsverkslov er plattformnøytral og har som utgangspunkt at bruk av andres verk krever tillatelse eller hjemmel i lov, og at dette også gjelder ved opptrening av KI-systemer. I tillegg vil andre lover også være relevante, som varemerkeloven, markedsføringsloven, GDPR-regler etc. At utviklingen og bruk av kunstig intelligens utfordrer dagens regelverk, er det likevel liten tvil om. Komiteen er derfor opptatt av at regjeringen følger utviklingen tett og vurderer om dagens regelverk er tilstrekkelig i møte med den teknologiske utviklingen. Komiteen understreker samtidig at utviklingen og bruk av KI-modeller er grensekryssende og krever løsninger som virker over landegrensene. Det er derfor viktig at regjeringen følger prosessene i EU tett, blant annet i forbindelse med den varslede KI-forordningen. Komiteen mener også at det er klokt at digitaliseringsministeren og Digitaliseringsdepartementet har det koordinerende ansvaret for regjeringens arbeid på dette området.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen etter fremleggelsen av Kunstnarkår har sendt på offentlig høring forslag til endringer i åndsverkloven for å gjennomføre Digitalmarkedsdirektivet (DSM-direktivet). Direktivet inneholder blant annet bestemmelser om tekst- og datautvinning som kan få betydning for adgangen til å bruke åndsverk til å trene KI-systemer. I høringsforslaget foreslås det blant annet å stille krav til lovlig tekst- og datautvinning for kommersiell bruk. Det understrekes også at tilgang til opphavsrettsbeskyttede verk i utgangspunkt er lovlig å bruke i opptrening, så lenge disse ligger åpent tilgjengelig på internett med rettighetshavernes samtykke. Samtidig stilles det også krav til at eksemplarfremstilling av verkene må begrenses, slik at de ikke lagres lenger enn det som er formål med å ivareta formålet med tekst- og datautvinning. Høringsnotatet foreslår også en styrking av rettighetshavernes posisjon gjennom at det foreslås at opphavere kan reservere seg mot at sine verk brukes i tekst- og datautvinning til kommersielt formål.

Flertallet viser til at regjeringen nylig lanserte en offensiv satsing på forskning knyttet til KI og digital teknologi, der forskningsinnsatsen økes med minst én milliard kroner de neste fem årene, og der ett av tre hovedspor er forskning om konsekvenser av kunstig intelligens og annen digital teknologi for samfunnet. Flertallet støtter at kunst og kultur skal være et sentralt tema for satsingen. Flertallet er glad for at Nasjonalbiblioteket i desember 2023, på oppdrag fra Kultur- og likestillingsdepartementet, fikk ansvar for å lede et nytt forskningsprosjekt som skal undersøke bruk og verdien

av opphavsrettslig beskyttet materiale i trening av norske generative språkmodeller. Flertallet vil også fremme arbeidet med den varslede digitaliseringsstrategien som viktig, og støtter opp om at regjeringen allerede er i gang med et arbeid knyttet til EUs forordning om kunstig intelligens, for å sikre at denne raskt kan implementeres når den er vedtatt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til den omfattende pågående diskusjonen i Norge og internasjonalt om forholdet mellom kunstig intelligens og opphavsrett. Disse medlemmer mener at kunstmeldingens manglende søkelys på kunstig intelligens er en tapt mulighet. Hvordan kunstig intelligens vil påvirke kunstneres hverdag burde stå høyt på regjeringens agenda og hatt en mer sentral plass i kunstmeldingen enn det som foreligger.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser videre til at Høyre har lansert ny politikk om kunstig intelligens i rapporten «Neste steg for kunstig intelligens – Høyres løsninger for trygg og verdifull kunstig intelligens i Norge». Den inneholder 37 tiltak innenfor regulering og tilsyn, forutsetninger for å lykkes og innovasjon i offentlig og privat sektor.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser også til at regjeringen Solberg la frem Norges første nasjonale strategi for kunstig intelligens.

Disse medlemmer mener Norge bør ta en ledende rolle når det gjelder KI, og legge til rette for et tett samarbeid med EU og andre internasjonale organisasjoner som kan være premissleverandører for teknologileverandørene. Et viktig prinsipp er transparens, og brukere og leverandører av KI-teknologi må kunne vise at treningsdata til utviklingen av KI er brukt i tråd med relevant internasjonalt og nasjonalt regelverk, både når det gjelder opphavsrett, persondata og andre relevante bestemmelser. Der slik lovgivning og regelverk uthules i møte med KI, er det viktig at regelverket oppdateres slik at det er i tråd med de opprinnelige intensjonene bak.

Disse medlemmer skulle gjerne sett at søkelyset på kunstig intelligens sett opp mot kunst og kultur hadde hatt et mye større fokus i kunstmeldingen og i regjeringens overordnede kulturpolitikk. Disse medlemmer vil oppfordre regjeringen til å handle raskt – men med varsomhet – i spørsmål knyttet til kunstig intelligens og kunst og kultur.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Dokument 8:46 S (2023–2024), hvor representantene fra Høyre ber om en NOU om KIs konsekvenser for kunst-, kultur- og mediefeltet.

2.10.2 DIREKTIVET OM AUDIOVISUELLE MEDIETJENESTER (AMT-DIREKTIVET)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at AMT-direktivet har vært på offentlig høring og nå ligger til behandling i Kultur- og likestillingsdepartementet. I høringsnotatet foreslår regjeringen en medfinansieringsplikt for strømmeaktører, der disse enten må investere direkte i norske filmer og serier, eller, dersom deres direkte investeringer ikke overstiger gitte nivåer, må bidra til finansiering av slike produksjoner gjennom en strømmeavgift.

Disse medlemmer ser medfinansieringsplikt som et velegnet virkemiddel for å sikre at aktører som tjener på å gjøre filmer og serier tilgjengelig for folk, også bidrar til finansieringen av slike produksjoner. Disse medlemmer ønsker at AMT-direktivet raskt kan implementeres og ser fram til en behandling i Stortinget så snart regjeringen er ferdig med å behandle høringsinnspillene.

2.10.3 DIGITALMARKEDSDIREKTIVET (DSM-DIREKTIVET)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at etter at Kunstnarkår ble lagt fram har regjeringen sendt på høring endringer i åndsverkloven knyttet til implementering av DSM-direktivet i norsk rett om opphavsrett i det digitale marked. I høringsnotatet foreslås en rekke endringer i åndsverkloven som tar sikte på å styrke rettighetshavernes posisjon ved forhandlinger om bruk av rettigheter. Blant annet foreslås det regler som skal sikre åpenhet om bruk av rettighetene og en rett til å kreve avtalejustering hvis bruken viser seg å være mer lønnsom enn forventet. Videre foreslås det en rett for opphaver til å si opp avtalen dersom rettighetene ikke brukes innen rimelig tid. Flertallet viser til at de foreslåtte endringene sikrer en bedre balanse i reguleringen, der opphavere gis et bedre utgangspunkt når de skal forhandle om bruk av egne rettigheter.

Flertallet viser til at det også foreslås regler som regulerer plattformer som tilbyr delingstjenester for brukeropplaget innhold, som YouTube og Instagram, der det i høringsforslaget foreslås å pålegge slike tilbydere større ansvar for at innholdet på tjenestene klareres med rettighetshaverne. Bestemmelsen har som formål å lukke det såkalte verdigapet, det vil si tapet rettighetshavere påføres når store, åpne plattformer gjør verk tilgjengelig uten å betale for innholdet. Flertallet viser til at forslaget klargjør plattformtilbydernes opphavsrettslige ansvar for innhold som brukerne deres laster opp, noe det tidligere har vært usikkerhet om. Flertallet mener derfor at forslaget vil kunne være et viktig bi-

drag for å sikre økte betalingsstrømmer fra tilbyderne til rettighetshaverne. I høringsnotatet er det også forslag som skal gjøre det enklere å klarere beskyttet materiale i kringkastingsprogrammer. Formålet med disse bestemmelsene er å øke tilgangen til slike programmer fra andre EØS-land, samtidig som rettighetshaverne til innholdet i programmene sikres vederlag. Flertallet ser frem til at endelig forslag kommer til behandling i Stortinget.

2.10.4 PRIVATKOPIERING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at retten til privatkopieringskompensasjonen er fastsatt i åndsverkloven for å sikre allmennheten tilgang til kultur. Ordningen ble 1. juli 2018 utvidet til å omfatte nye grupper gjennom at rettighetshavere til litterære og visuelle verk ble inkludert i ordningen, men de økonomiske rammene for ordningen er ikke blitt utvidet. Flertallet mener det er viktig, slik regjeringen varsler, å se nærmere på kompensasjonsordningen for kopiering til privat bruk.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av hvordan arbeidsmiljøloven samsvarer med kulturfeltets behov og hvilke konsekvenser som følger av regjeringens innstramminger i loven.

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette en spesialisert Nav-enhet med spisskompetanse på kombinasjonsinntekter og de spesifikke utfordringene i kunstnerøkonomien.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre arbeidsmiljøloven § 14-9 andre ledd slik at avtale om midlertidig ansettelse kan inngås med kunstnerisk personell og ledere innenfor kulturområdet i forbindelse med utførelse av kunstnerisk arbeid.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre:*Forslag 4*

Stortinget ber regjeringen sikre videreføring av Musikeralliansen.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre en god utvikling for de samiske stipendene, på lik linje med de øvrige kunstnerstipendene.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 6*

Stortinget ber regjeringen sørge for en gjennomgang av ordningen med statlige stipend og garantiinntekter til kunstnere med sikte på en utfasing av ordningen.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 7*

Stortinget ber regjeringen sørge for at kunstnerstipender utbetalt fra offentlige aktører, utbetales som lønn med fulle sosiale rettigheter.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen innføre en ordning der kunstnerstipend reguleres slik at de minimum får samme økning som rammen i lønnsoppgjøret i staten. Statlige kunstnerstipend skal alltid være minst 50 pst. av medianårsinntekten.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fastslå et mål om å øke antall kunstnerstipendhjemler med 100 i året over de neste fire årene.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen i dialog med Kulturtanken og fylkeskommunene se på hvordan det kan innføres en tariffavtale for Den kulturelle skolesekken i alle fylker og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Komiteens tilråding II fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen videreføre dagens ordning der endelig beslutning om kvotefordeling av stipendhjemlene tilknyttet Statens kunstnerstipend, tas av Kultur- og likestillingsdepartementet.

II

Meld. St. 22 (2022–2023) om Kunstnarkår – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 27. februar 2024

Grunde Almeland

leder

Kathy Lie

ordfører

VEDLEGG

DET KONGELIGE
KULTUR- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
0026 OSLO
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/5804-

14. juni 2023

Meld. St. 22 (2022-2023) Kunstnarkår - endring

Kultur- og likestillingsdepartementet vil med dette opplyse om en endring i oversendt Meld. St. 22 (2022-2023) *Kunstnarkår*.

I meldingen s. 57, kap. 4.6.6, siste avsnitt, heter det:

Departementet meiner at kritikarar er viktige formidlarar og brubyggjarar mellom kunstnar og publikum. Kritikken har ein pedagogisk funksjon og bidreg til å stimulere interessa for kunst og bør kulturpolitisk sikrast. Virket deira ligg likevel etter departementet si vurdering ikkje naturleg innanfor målgruppa og føremålet til forskrifta. Difor føreslår departementet at stipendkomiteen for kritikarar vert avvikla, og at midlane til kritikarane vert overførte til Norsk kulturfond, som allereie har ordningar som kan vareta kritikarar.

Jeg trekker forslaget om å avvikle stipendkomiteene for kritikere og flytte midlene fra stipendkomiteene til Norsk kulturfond.

Med hilsen

Anette Trettebergstuen

